БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад-Монголой ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, ВКП(б)-гэй Улан-Удын горкомой орган.

№ 21 (6211) ЯНВАРИИН 31 СРЕДА 1951 он.

Сэн 20 мүнгэн.

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Манай Эхэ ороной гайхамшагта амжалтанууд

1950 оной дүнгүүд тухай СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Центральна Статистическэ управлениин мэдээсэлые үргэн ехэ советскэ оронойнмнай бүхы ажалшад тон ехэ баяртайгаар ба омогорхоор угтаба. Үнгэрһэн жэлдэ Ленин—Сталинай партиин сэсэн үргэн хүтэлбэри доро тэдэнэй хэдэг шэн зоригто ажалай үрэ дүнгүүд үнэхөөрөө гайхамшагта ехэ байна. Эдэ дүнгүүд хадаа түсэбтэ социалистическэ экономикын улам улам ургажа ба хүгжэжэ, советскэ культурын һалбаран бадаржа байһание эли тодоор гэршэлэн харуулна.

Арадай ажахын алишье һалбарине абаад үзэхэдэ, 1950 ондо айхабтар ехэ амжалтануудые туйлаһан байна. Үнгэрһэн жэлдэ социалистическэ промышленность хадаа валовой продукци үйлэдбэрилэн гаргаха түсэбөө 102 процент дүүргэбэ. 1950 ондо СССР-эй бүхы промышленностиин валовой продукци 1949 онтой сасуулбал 23 процентээр ургаһан байна. Үйлэдбэриин ургалтын нимэ ехэ темпые имагта манай советскэ орон туйлажа шадаа. Зориг бадаргагша советскэ патриотизмын үзэл бодолоор хүмүүжүүлэгдэһэн манай хүнүүдэй бүтээсэ ажалынь имэ ехэ бүтээсэ-той байнал!

Үнгэрһэн жэлдэ манай орон дотор бүхы гол шухала зүйлэй промышленна продукциие үйлэдбэрилэн гаргалга ехээр ургаа. Арадай ажахы хадаа урданайхиһаа нилээд ехэ хэмжээнэй түлишэ, түүхэй эд, электроэнерги болон зэмсэг түхеэрэлгэнүүдые абаһан байна. Тэрээнтэй хамта, шэнэ завод, фабрикануудай бодхоогдоһон, хүсэтэ механизмнууд үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэһэн байха юм. Энэ хадаа хүшэр ажалда хүдэлмэршэнүүдые улам механизацилха, ажалай бүтээсые бүри дээшэлүүлхэ арга олгоо. Манай социалистическэ промышленностиин үшөө хүсэтэ хүгжэлтын үргэн харгынууд нээгдэнхэй.

1950 ондо социалистическэ газар тариаланайгые саашадань дэбжүүлхэ, колхозуудай ба совхозуудай олонтын малажалые хүгжөөхэ, колхозуудые эмхидхэлэй-ажахын талаарнь бэхижүүлхэ хэрэгтэ шэнэ амжалтанууд туйлагдаба. Ороолһон культурануудай валовой ургалтын хэмжээн долоон миллиард зургаан зуун миллион пүүд боложо, табан жэлэй түсэбөөр 1950 ондо тогтоогдоһон даалгабари үлүүлэн дүүргэгдэбэ. Нийтын малай тоо толгой улам олошоржо, ашаг шэмэнь дээшэлжэ байна. Хүдөө ажахымнай олон мянган машина тракторнуудые Эхэ оронһоо абаба. Урда жэлнүүдэйхиһээ нилээд ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри машина техникээр хэгдэдэг болоо. Байгаалиие хубилгаха асари ехэ сталинска түсэб амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байна.

Манай ороной социалистическэ транспорт 1950 ондо мүн лэ ехэ амжалтануудые туйлаа. Түмэр замаар, уһан замаар ба автомобильна транспортаар ашаа шэрэлгэ улам ургаа.

1950 оной арадай ажахын түсэбые дүүргэлгын гол дүнгүүдэй нэгэниинь хадаа советскэ арадай материальна тэнюун байдалай саашанхи ургалта мүн болоно. Советскэ экономикын хүсэтэ ургалта болбол манай ороной ажалшадай улам улам ургажа байгаа материальна ба культурна эрилтэнүүдые хангаха арга олгоно. Үнгэрһэн жэлдэ СССР-эй национальна доход, 1949 онтой сасуулбал, 21 процентээр ургаа. Энээнэй ашаар хүдэлмэришэдэй, таряашадай ба интеллигенциин һуудал байдал улам һайжарһан, тэдэнэй олзо доходууд урдахи жэлэйхиһээ 19 процентээр ургаһан байха юм. Арад зомнай урданайхиһаа бүри ехэ эд бараа, эдеэ хоолой зүйлнүүдые худалдажа абана.

Культурна байгуулалтын талаар үнгэрһэн жэлдэ орон доторнай тон ехэ юумэ хэгдээ. Һургуулинуудтамнай хэзээ хэзээнэйхиһээ олон үхибүүд эрдэм номдо һуража байна. Культурна ба эмнэлгын газарнууд олошороо, газетэ номууд бүри ехээр хэблэгдэдэг болоо. Городууд ба тосхонууд улам бүри гоё һайхан, түбхинэһэн зохид болгогдоно. Советскэ хүнүүдэй ажабайдал бүри хүхюун сэнгэлиг, жаргалтай һайхан боложо байна.

Бүхы советскэ арадтаяа хамта 1950 ондо манай Бурят-Монголой ажалшад Эхэ оронойнгоо аша туһада алдар солотойгоор ажаллаа. Республикымнай промышленность жэлэйнгээ үйлэдбэриин түсэбые дүүргээ, тэрээнэй бүтээн гаргаһан валовой продукциин хэмжээн урда жэлэйхитэй сасуулбал 105 процент болоо. Түрүү предприятинууд бүришье ехэ амжалтануудые туйлаһан байна. Ленинэй орденто паровозо-вагонно завод, мяха-консервын комбинат, Галуута-Нуурай шахтанууд, сэмбын фабрика болон бусад предприятинууд жэлэйнгээ түсэбые үлүүлэн дүүргээ. Республикымнай ой модоной промышленность нилээд ехээр ургаа. Үнгэрһэн жэлдэ адуу малай тоо толгой улам олошорһон байна. Түрүү колхозууд малажал хүгжөөхэ түсэбөө амжалтатайгаар гүйсэдхэһэн байха юм.

Гэбэшье республикын предприятинуудай ба колхозуудай ажал хүдэлмэридэ нилээд дутагдалнууд бии байна. Үнгэрһэн жэлдэ зарим предприятинууд үйлэдбэриингөө даалгабарине хүсэд дүүргээгүй. Малажалые хүгжөөхэ түсэб хангалтагүйгөөр бэелүүлэгдээ. Эдэ дутагдалнуудые усадхаха гээшэ түрүүшын ээлжээнэй зорилго мүн.

Манай ороной туйлаһан илалтануудай хэды ехэ байбашье, советскэ хүнүүд энээгээрээ һанаагаа амардаггүй байна. Тэдэнэр хадаа шэнэ жэлдэ бүри ехэ амжалтануудые туйлаха, улам урагшаа дабшаха гэжэ эрмэлзэнэ.

Мүнөө советскэ хүнүүд союзна ба автономно республикануудай Верховно Соведүүдтэ һунгаха һунгалтануудта ажалай ба политическэ тон ехэ эдэбхитэйгээр бэлэдхэжэ байхадаа, дайнай хойто тээхи үе соо Ленин—Сталинай партиин хүтэлбэреэр ябажа гараһан алдарта замаа дахин дахин эрьежэ харана. Табанжэлэй зорилгонууд амжалтатайгаар дүүргэгдээ. Эхэ оромнай коммунизмын замаар нэгэ ехэ алхам хэбэ. Большевистскэ партяар, агууехэ вождь Сталинаар зоригжуулагдадаг советскэ хүнүүд бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай найдамтай түшэг тулгуури—социалистическэ Эхэ оронойнгоо хүсэ шадалые улам бэхижүүлхын түлөө үшөө ехэ зоригтойгоор ажаллаха хүсэлэнгөөр түгэлдэр байна.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Ленинэй орденто Улаантугта М. В. Фрунзын нэрэмжэтэ Уһан-Сэрэгэй Дээдэ училищиие Ушаковой I-дэхи зэргын орденоор шагнаха тухай

Уһан-Сэрэгэй Хүсэнүүдтэ офицерскэ кадрнуудые амжалтатайгаар бэлэдхэһэнэйнь түлөө, байгуулагдаһан сагһаань хойшо 250 жэл гүйсэһэн ойтой дашарамдуулан, Ленинэй орденто Улаантугта М. В. Фрунзын нэрэмжэтэ Уһан-Сэрэгэй Дээдэ училищиие **Ушаковой** 1-дэхи зэргын орденоор шагнаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. ШВЕРНИК.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь А. ГОРКИН.

Москва, Кремль.
1951 оной январиин 29.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Москвада болоһон бурят-монгол литературын вечернүүдтэ хабаадагшадые Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

Москвада болоһон бурят-монгол литературын вечернүүдые бэлэдхэхэ ба үнгэргэхэ ябадалда эдэбхитэйгээр хабаадаһанайнь түлөө Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха:

Арсаланов Абида Арсалановичые — артист

Бадмаев Цыден-Ешиие — артист

Балдано Намжил Гармаевичые—драматург

Гергесова Татьяна Ефремовнае—артистка

Галсанов Цыденжап Галсановичые — Бурят-Монголой АССР-эй Советскэ уранзохёолшодой Союзай правлениин түрүүлэгшэ, поэт

Гунзынов Даши-Жамсо Гунзыновичые—уранзохёолшо

Дашиева Дулмажап Цыреновнае — типографиин переплетчица

Дениченко Тамара Матвеевнае—типографиин линотипистка

Дамдинжапов Цырендоржи Жанабадараевичые — Бурят-Монголой АССР-эй Советскэ уранзохёолшодой Союзай правлениин харюусалгата секретарь

Жалсараев Дамба Зодбичые — поэт

Жимбиев Цыден-Жаб Арсалановичые — поэт

Жугдурова Норжигма Жугдуровнае — уранһайханай самодеятельностьдэ хабаадагша

Зонхоев Ардан Федоровичые — артист

Линховоин Лхасаран Лодоновичые — артист

Лыгденова Вера Дашиевнае — артистка

Мадасон Илья Николаевичые — поэт

Нимбуев Шираб Нимбуевичые—поэт

Намсараев Хоца Намсараевичые — уранзохеолшо

Очиров Цырен Очировичые — уранзохеолшо

Петрова Надежда Казаковнае—артистка

Сахьянова Лариса Петровнае — артистка.

Тантятова Александра Николаевнае — литературовед

Тумунов Жамсо Тумуновичые — уранзохёолшо

Тимин Александр Ивановичые—уранзурааша

Хоборков Цырен Лубсановичые —артист

Хамаганов Михаил Петровичые —литературовед

Шанюшкина Чимит Григорьевнае—артистка

Щербаков Николай Федоровичые — типографиин хэблэгшэ

Цыдынжапов Гомбожап Цыдынжаповичые — Бурят-Монголой АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо (Москвада болоһон бурят-монгол литературын вечернүүдэй хүтэлбэрилэгшэ)

Цыдендамбаев Чимит Цыдендамбаевичые—поэт.

Языкова-Гомбоева Клавдия Ивановнае — артистка.

Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Д. ЦЫРЕМПИЛОН.

Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ОСТРОВСКАЯ.

Улан-Удэ город, Соведүүдэй Байшан.
1951 оной январиин 29.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Московско уранзохёолшодые Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

Бурят-Монголой уранзохёолшодой зохёолнуудые ород хэлэн дээрэ оршуулха ба хэблэхэ, тэрэшэлэн Москвада бурят-монгол литературын вечернүүдые эмхидхэхэ ябадалда туһаламжа үзүүлһэнэйнь түлөө Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха:

Авдеев Виктор Федоровичые — уранзохёолшо.

Бассаргин Борис Арсеевичые — СССР-эй Советскэ уранзохёолшодой Союзай национальна комиссинуудай бюрогой харюусалгата секретарь

Герасимова Валерия Анатольевнае—уранзохёолшо

Замятин Владимир Дмитриевичые — поэт

Зелинский Корней Люциановичые—критик

Зенкевич Михаил Александровичые—поэт

Захарченко Василий Дмитриевичые—поэт

Климович Люциан Ипполитовичые—СССР-эй Советскэ уранзохёолшодой Союзай национальна комиссинуудай бюрогой түрүүлэгшэ

Караваева Анна Александровнае —уранзохёолшо

Кирьянов Сергей Леонидовичые —«Советский писатель» гэжэ издательствын национальна литературануудай секторые даагша

Кравченко Анна Захаровнае — Детгизэй национальна литературануудай секторые даагша

Корнев Михаил Матвеевичые — «Советский писатель» издательствын директор

Котов Иван Корнеевичые—Гослитиздадай директор

Луговской Иннокентий Степановичые—поэт

Левитанский Юрий Давыдовичые— поэт

Маршак Самуил Яковлевичые — поэт

Панферов Федор Ивановичые — СССР-эй Советскэ уранзохёолшодой Союзай генеральна секретариин орлогшо

Петров Роман Васильевичые—СССР-эй Советскэ уранзохёолшодой Союзай уранһайханай литературын пропагандын Бүхэсоюзна бюрогой директор

Романенко Даниил Ивановичые —уранзохёолшо

Рябинина Александра Петровнае —Гослитиздадай национальна литературануудай секторые даагша

Сикорский Вадим Витальевичые —поэт

Софронов Анатолий Владимировичые —СССР-эй Советскэ уранзохёолшодой Союзай Президиумэй секретарь

Тихонов Николай Семеновичые —СССР-эй Советскэ уранзохёолшодой Союзай генеральна секретариин орлогшо

Твардовский Александр Трифоновичые — СССР-эй Советскэ уранзохёолшодой Союзай генеральна секретариин орлогшо

Фадеев Александр Александровичые —СССР-эй Советскэ уранзохёолшодой Союзай генеральна секретарь.

Френкель Илья Львовичые — поэт

Ференс Анатолий Николаевичые —уранзохёолшо

Шапиро Лев Яковлевичые — СССР-эй Советскэ уранзохёолшодой Союзай национальна комиссинуудай бюрогой консультант

Шервинский Сергей Владимировичые —поэт

Цинговатова Екатерина Осиповнае — Гослитиздадай редактор.

Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Д. ЦЫРЕМПИЛОН.

Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ОСТРОВСКАЯ.

Улан-Удэ город, Соведүүдэй Байшан.
1951 оной январиин 29.

НИИК-ын эрдэмтэдэй Соведэй заседани

Январиин 26-да БМАССР-эй культурын научно-шэнжэлэлгын институдай эрдэмтэдэй Соведэй үргэн заседани болоо. Энэ заседани хадаа В. И. Ленинэй нүгшэһэнһөө хойшо 27 жэл гүйсэһэнэй ойдо зорюулагдаһан байна.

Заседаниие нээхэ зуураа, НИИК-ын директор, философско наукануудай кандидат нүхэр П. Хадалов СССР-эй наукануудай Академиин президент Сергей Иванович Вавиловай наһа бараһан тухай соносхоо. Эндэ сугларһан эрдэмтэд ба культурын хүдэлмэрилэгшэд хүл дээрээ зогсон, Сергей Ивановйч Вавиловай дурасхаалые тэмдэглээ.

Энэ заседани дээрэ В. И. Ленин тухай элидхэл ба 5 мэдээсэлнүүд хэгдээ. «В. И. Ленин — наукын агууехэ корифей» гэһэн элидхэлые нүхэр Хадалов хэбэ. Түүхын наукануудай кандидадууд В. Тюшев, В. Шатилов, Б. Цибиков, эрдэмтэдэй Соведэй гэшүүн Г. Румянцев, гүрэнэй Иркутска университедэй доцент Ф. Кудрявцев гэгшэд В. И. Ленинэй түүхэтэ хэрэгүүд тухай һонирхолтой мэдээсэлнүүдые хэһэн байна.

Комсомолецууд—агитаторнууд

Курумканай аймагай Хүшэгээрэй долоонжэлэй һургуулиин комсомольско эхин организациин 10 гаран комсомолецууд малай холын гүүртэнүүдэй малшадай дунда агитационно-нийтын хүдэлмэри ябуулна. Тэдэнэр һунгалтануу тухай, эб найрамдалай түлөө тэмсэл тухай, коммунизмын асари ехэ барилганууд тухай малшадта хөөрэжэ үгэнэ.

Комсомолецууд Ц. Степанов, У. Батуев, Ц. Бадмаева, З. Ухинова, Г. Догданов гэгшэд малшадай дунда һонирхолтой хөөрэлдөөнүүдые оло дахин үнгэргөө.

В. Баторов.

Советскэ Союз дотор

Украинска арадай самодеятельнэ искусствын һайндэр

КИЕВ, январиин 28. (ТАСС). Ив. Франкын нэрэмжэтэ Украинска гүрэнэй драматическа театр соо уранһайханай самодеятельностиин республиканска олимпиада нээгдэбэ.

800 мянга шахуу хүнэй хабаадаһан уранһайханай самодеятельностиин харалга Украинын бүхы городууд ба тосхонуудта үнгэргэгдөө. 50 мянга гаран дуушад ба хүгжэмшэд, танцорнууд ба уранһайханаар уншадаг мастернууд областной харалгануудта хабаадаа. 2800 гаран гүйсэдхэгшэд республиканска олимпиадада хабаадаха эрхэ абаа.

Украинска арад өөрынгөө дуунууд, частушканууд, литературна хүгжэмэй монтажууд дотор амгалан ажалые, өөрынгөө Эхэ оронине, арадуудай хани барисаае, арадуудай зол жаргал зохёогшо агууехэ Сталиниие магтан дуулана.

Ой модоной үйлэдбэриин новатор

ЛОЙГУВА. (Карело-финскэ ССР). Ой модоной шэнэ техникэ—электрическэ хюрөө хэрэглэхэ тухай түрүүшын мэдээсэлтэй хамтадаа шахуу газетэнүүд дээрэ Федор Малышевай нэрэ харагдаа һэн.

1947 ондо модо бэлэдхэхэ хүдэлмэридэхи гол инструментнь лучково хюрөө байһан юм. Сандальска модошод тэрээндэ дадаад, ехэ үндэр бүтээсэ туйладаг болоо һэн. Тэрэ хюрөө хүдэлмэрилхэдэ хүнгэн, шадажа ядахаар бэшэ байгаа.

Сандальска лесопунктда энэ шэнэ инструментые коммунист Федор Малышев түрүүлэн даажа абаһан байна. Тэрэнэй урда тээ нүхэр Малышев республикын түрүүшын электро-хюрөөшэн Андрей Пякконентэй делянка дээрэ уулзаа бэлэй.

Түрүүшээр лучково хюрөөһөө хахасахаһаа айжа ябаһан хүнүүд хэдэн һара болоод байхада Малышевта ерэжэ, электро-хюрөө шудалдаг болоо. Шэнэ хюрөөгэй үлүү һайниие энэ коммунист өөрынгөө дүй дүршэлөөр тодоруулан харуулаа. Тэрэ хадаа лучково хюрөөгөөр хүдэлмэрилдэгһөө хоёр дахин ехэ модо бэлэдхэнэ.

Тэрэ гэһээр гурбан жэл үлүүтэй саг үнгэрөө. Хуушан электрохюрөөгэй орондо мүнөө бүри һайн, хоёр хахад дахин шахуу хүнгэн шэнэ хюрөө бии болонхой. Электро-хюрөөшэдэй ажалай бүтээсэ үшөө ехээр ургаба. Нүхэр Малышевай олон һурагшад өөрынгөө багшые хүсэдэг болоо. Нүхэр Малышевай үүсхэлээр коллективнэ стахановска хүдэлмэри эмхидхэгдээ. Профкомой түрүүлэгшээр Ф. В. Малышевай хүдэлмэрилдэг Лойгува пунктын бүхы хүдэлмэришэд һунгалтануудай урда тээхи социалистическэ мүрысөөндэ бултадаа хабааданхай.

Габьяата ажалайнгаа түлөө энэ стахановец «Ажалдаа шалгарһанай түлөө» медаляар, республикын Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй хоёр грамотаар шагнагдаа.

Карельскэ ой модон соо электро-хюрөө эхин түрүүн хэрэглэгшэдэй нэгэн, модошод угтай Федор Васильевич Малышев Карело-Финскэ ССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар регистрировалагдаа. Нүхэр Малышев дайнһаа хойшо 8 жэлэйнгээ нормые һунгалтануудай урдахи стахановска вахтын үдэрнүүдтэ дүүргээ.

(ТАСС).

Хадаар ябадаг санашадай мүрысөөн

КИРОВ, январиин 28. (ТАСС). «Спартак» гэжэ спортивна обществын Бүхэроссийска республиканска Соведэй түрүү һуурине хадада санаар ябалгаар ээлэлгын түлөө РСФСР-эй Верховно Соведэй һунгалтада зорюулагдаһан мүрысөөн мүнөөдэр дүүрэбэ.

Москвагай, Горькиин, Свердловскын, Томскын, Челябинскын, Молотовой, Кировэй, Казаниин, Уфагай спортсменүүд түрүү һууриин түлөө хатуу шангаар тэмсээ. Казаниин команда илажа гараа. Хоёрдохи һуури Томскын ба гурбадахи һуури Горькиин команданууд ээлэбэд.

Мүнөөдэр илангаяа ехэ һонирхолтой байгаа. Европа дээрэ эгээ томо искусственна түхеэрэлгэ — шэнэ трамплин нээгдээ. Дэбхэрэлгэтэйгээр гүйлгын мүрысөөндэ ороной санын спортын элитэ мастернууд хабаадалсаа. Баллнуудай дүнгэй ёһоор нэгэдэхи һуурине москвич Н. Копылов («Зенит») ээлэбэ.

КОММУНИСТНУУД БА ПАРТИЙНАБЭШЭ ХҮНҮҮДЭЙ СТАЛИНСКА БЛОГОЙ КАНДИДАДУУД

☆☆☆

Арадай найдабари юунhээшье үнэтэй

ВКП(б)-гэй Бичурын айкомой секретариин кабинет. Үргэн hаруул сонхонуудаарнь үбэлэй наранай туяа жэгдэхэнээр нэбтэрэн орожо, кабинет доторхиие гэрэлтүүлнэ.

Баруун урда булангдахи томо столой саана hууhан гуша холо гарамгай наhанай хүн эндэ ерэhэн хэдэн нүхэдтэй хөөрэлдэнэ, болохоёо байгаа hунгалтануудта бэлэдхэлээр тодорхой заабаринуудые үгэнэ...

Тэрэ хадаа партиин тус айкомой нэгэдэхи секретарь Алексей Иванович Попов.

Нүхэр Попов 1914 ондо Кабанскын аймагай Степнодворецкэ тосхоной дунда шадалтай таряашанай бүлэдэ түрөө. Тэрэ хадаа 15-тай байхадаа ленинско-сталинска комсомолой гэшүүн болоод, комсомольско эхин организациин хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа эхилээ hэн. 1933 ондо хүдөө ажахын Улан-Удын техникум тэрэ дүүргээд, республикын газартаряалангай Наркомадта топографоор хүдэлмэрилөө.

Алексей Иванович 1937—1939 онуудта Улаан Армиин зэргэдэ алба хэhэн байна. Политругай орлогшоор, комсомольско организациин секретаряар хүдэлмэрилхэ зуураа, сэрэгшэдэй дайшалхы ба политическэ бэлэдхэлые дээшэлүүлгэдэ эрхим жэшээ харуулдаг байгаа. Сэрэгэй алба дүүргээд, Наркомземдэ дахяад хүдэлмэрилжэ байгараа 1940 ондо Алексей Иванович Улан-Удэ городой ажалшадай депутадуудай Центральна райсоведэй түрүүлэгшээр hунгагдаба. Һүүлээрнь, Улан-Удын городской Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшоор ажаллаа.

1942 он. Эхэ орондомнай немецкэ фашистнарай добтолон орожо, советскэ хүнүүдэй амгалан тайбан ажабайдалда hаад ушаруулhан хэсүү саг үе байба. Алексей Иванович Попов Бичурын МТС-эй политотделэй начальнигаар томилогдобо. Тэрэ хадаа колхозно полинууд дээрэhээ үндэр баян ургаса хуряажа, фронтдо туhалхын түлөө тэмсэлдэ бүхы шадабари мэргэжэлээ зорюулна. Удаань, ВКП(б)-гэй Кабанскын айкомой секретаряар хүдэлмэрилжэ байтараа 1948 ондо партиин Бичурын айкомой 1-дэхи секретаряар эльгээгдээ hэн.

Нүхэр Попов партийно-политическэ ба ажахын хүдэлмэринүүдые зүбөөр хүтэлбэрилжэ, гүрэнэй даалгабари, түсэбүүдые саг болзор соонь дүүргэхэ хэрэгтэ аймагайнгаа ажалшадые шадабаритайгаар элсүүлдэг, зоригжуулдаг байна. Ажахын талаар аймагайнгаа туйлаhан амжалтануудай түлөө А. И. Попов БМАССР-эй 25 жэлэй ойтой дашарамдуулан, Ажалай Улаан тугай орденоор шагнагдаа.

Аймагайнгаа колхозуудай партийна эхин организацинуудые бэхижүүлгэдэ, тэдэнэй үүргые ба харюусалгые дээшэлүүлгэдэ, нүхэр Попов ехэхэн анхарал оролдолго хандуулна. Өөрөө колхозуудаар ябажа, парторганизацинуудай хүдэлмэридэ практическа туhаламжа үзүүлдэг, ажалшадай дунда лекци ба элидхэлнүүдые уншадаг юм.

Алексей Иванович эсэшэ сусашагүй ажалаараа, хүнүүдэй эрилтэнүүдтэ анхаралтайгаар хандадагаараа ажалшадай дунда тон ехэ хүндэтэй болоо. Үнгэрэгшэ 1950 оной декабрь соо болоhон hунгалтануудай үедэ нүхэр Попов ажалшадай депутадуудай Бичурын аймсоведэй депутадаар нэгэн hаналаар hунгагдаhан байна.

Большевистскэ партиин үнэн хүбүүн А. И. Попов хүдэлмэрилhэн лэ газартаа парти, правительствын этигэл найдабариие эрхимээр харюулдаг байна. Мүнөө Алексей Иванович Попов hунгуулиин № 44 Бичурын округhоо БМАССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэнхэй.

Б. Дашиев.

☆

Колхозникуудай дунда хүндэтэй

Екатерина Дугаровна Цыренова советскэ засагай үедэ түрөө. Тэрэ—ажалдаа дуратай, Эхэ орондоо, арадтаа үнэн сэхээр хүмүүжүүлэгдэhэн патриотка мүн.

1945 ондо арбан найматай басаган Катя Буденнын нэрэмжэтэ колхозой ОТФ-е даажа абаба. Тэрэнээ харюусалгатайшье, хүндэтэйшье даалгабари гэжэ ойлгобо. Екатерина Цыренова энээндээ бүхы шадалаа элсүүлжэ, колхозой хонидые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбые дүүргэхэ талаар горьтойхон амжалтануудые туйлаа. 1949 ондо Екатерина Дугаровна түл абаха түсэбөө 100 процент дүүргээ. Үнгэрэгшэ 1950 ондо 170 эхэ хонидhоо 200 хурьга абаад, бултыень тобир тарганаар ондо оруулжа байна. Үбэлдэ hайнаар бэлэдхэhэн туладаа, үбэлжэлгые нэгэшье толгойн хоролтогүйгөөр үнгэргэжэ байха юм. Эрхим ажалай түлөө колхозой правленеэр тэрэ хэдэн дахин шагнагдаhан байна.

1947 ондо Екатерина Цыренова ленинско-сталинска комсомолой зэргэдэ жагсаа. Тэрэнэй үүсхэлээр малажал дээрэ хүдэлмэрилдэг залуушуулай дунда социалистическэ мүрысөөн улам үргэнөөр бадаруулагдана. Екатерина Дугаровна колхозникуудай дунда тон хүндэтэй болоhон агитаторнуудай нэгэн мүн.

Нүхэр Цыренова 1950 оной декабриин 17-до ажалшадай депутадуудай Зэдын аймагай Соведэй депутадаар hунгагдаа hэн. Мүнөө Екатерина Цыренова БМАССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдээ. Депутадай хүндэтэ нэрые арадай үнэн басаган Цыреновагай дээрэ үргэжэ ябахань лабтай.

М. Булагаев.

☆☆

Арадта үнэн сэхээр алба хэгшэ

—Советскэ засаг, комсомол, большевистскэ парти намайе хүмүүжүүлжэ, минии урда зол жаргалай ба эрдэм бэлигэй зам үргэнөөр нээгээ, — гэжэ манай республикын гэгээрэлэй Министр нүхэр Григорий Павлович Цыганков омогтойгоор хөөрэнэ. Энэ тон зүб. Тэрэ хадаа үгытэй таряашанай бүлэдэ түрэжэ, бага балшар наhандаа баяд ноёдой дарлалта, мүлжэлгые хараhан үзэhэн байна.

Агууехэ Октябрьска революци ажалшан арадай ажабайдалые үндэhөөрнь хубилгажа, гэдэндэ эрхэ сүлөө ба зол жаргал олгоо. Тиин Казахстанай Актюбинска областиин Яйсан тосхоной үгытэй таряашан Павел Цыганковой 8 хүүгэдэй урда эрдэм бэлигэй гэрэлтэ зам үргэнөөр нээгдэhэн байна.

Григорий хүбүүн 1923 ондо комсомолдо орожо, комсомольско хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадагша болоо hэн. 1925 ондо нүхэр Цыганков совпартhургуули дүүргээд, педагогическа хүдэлмэридэ ороhон, мүн партиин гэшүүн болоhон байна. Тэрэ гэhэнhээ хойшо Григорий Павлович 26 жэлэй туршада манай ургажа ябаа залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ хүндэтэ хүдэлмэридэ бүхы хүсэ шадалаа зорюулна. Нүхэр Цыганков жиирэй багшаар, hургуулиин директорээр, райОНО-гэй инспекторээр, даагшаар ба Киргизскэ ССР-эй гэгээрэлэй Министрын орлогшоор Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн болотор хүдэлмэрилөө.

1942 ондо Григорий Павлович Советскэ Армида алба хэхээ мордоо юм. Сэрэгэй-педагогическа институт дүүргээд, офицер Цыганков Баруун хойто ба 2-дохи Белорусска фронтнууд дээрэ немецкэ булимтарагшадта эсэргүүсэн эрэлхэгээр тэмсэhэн байна.

1946 ондо нүхэр Цыганковой армиhаа бусахадань, ВКП(б)-гэй ЦК тэрэниие Бурят-Монголдо хүдэлмэрилхөөр эльгээгээ юм.

Хэдэн жэлэй туршада нүхэр Цыганков гэгээрэлэй Министрээр хүдэлмэрилжэ байхадаа манай за... ... ые советскэ патриотиз... үзэл бодолоор хүмүүжүүлхэ хэ... тэ үдэр, час бүхэнөө зорюул... Дайнай хойтохи сталинска таб... жэл соо республикымнай hургуу... нуудай тоо нилээд олошороо. ... хэрэгтэ Министр Цыганков ... бэшэ юумэ хээ. Советскэ п... вительство Григорий Павлович... эрэлхэг ажалые үнэлэрөөр сэгнэ... 1948 ондо тэрэниие «Хүндэлэ... тэмдэг» орденоор шагнаhан ба...

1947 ондо нүхэр Цыга... БМАССР-эй Верховно Соведэй ... путадаар hунгагдаа hэн. Мү... hунгуулиин № 31 Танхойско ... гой hунгагшад тэрэниие БМАС... эй Верховно Соведэй депута... кандидадаар дэбжүүлээ. Лени... Сталинай партиин үнэн хүб... Григорий Павлович Цыганко... түлөө тус округой hунгагшад... нэгэн хүн шэнгеэр голосоо үгэх... лабтай.

Б. Дондоков.

Ажалша бурят эхэнэр

Улан-Удын мяха-консервын комбинадай хэдэн зуун хүдэлмэришэд, албахаагшад ба инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй hунгалтануудай урда тээхи суглаан дээрэ үгэ абаhан колбасна цехын слесарь нүхэр Высоцкий БМАССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар комбинадай суута стахановка Долгоржап Цыденжаповна Цыдымпыловае дэбжүүлхэ зуураа иигэжэ хэлээ hэн:

—Долгоржап Цыдымпылова 15 жэлэй туршада манай комбинадта хүдэлмэрилхэдөө ажалай гайхамшагта амжалта туйлажа, алдар солотой болоо. Дайнай хойто тээхи табанжэлэй хубита түсэбөө Долгоржап Цыденжаповна 205 процент дүүргээ. 1947 ондо БМАССР-эй Верховно Соведтэ депутадаар hунгагдажа, арад олоной этигэл найдабариие нэрэтэй түрэтэйгөөр харюулhан байна. Мүнөөшье манай найдалые харюулха байhандань ямаршье hэжэг байхагүй.

* * *

Д. Ц. Цыдымпылова 1909 ондо Закаменай аймагай Үхэр-Шулуун гэжэ нютагта үгытэй таряашанай бүлэдэ түрөөд, бага наhандаа эхэ эсэгэhээ гээгдэжэ, ядарал зоболон үзэhэн байна. Агууехэ Октябриин hаруул наран балай харанхы Сибириие хэтэ мүнхын нойрhоо hэреэгээ. Залуухан басаган Долгоржап нютагай эдэбхитэдтэй хамта колхозно шэнэ ажабайдал зохёолсожо, нарата hайхан үдэрнүүдые хараа бэлэй.

Сталинска табанжэлнүүдэй үедэ Бурят-Монголой республика промышленность ба хүдөө ажахын талаар үзэгдөөгүй hалбаралта туйлаба. Улан-Удэ городто томо томо фабрика заводууд байгуулагдажа байгаа. Долгоржап хани басагадаараа 1935 ондо промышленностьда хүдэлмэрилхэеэ Улан-Удэ ерэбэ. Эхэ оронойнгоо hалбаран мандахын тулада хаанашье байгаад ажаллахада өөрэнь юуб? Һаяхан лэ ажаллажа эхилhэн мяханай комбинат малша бурят басаганай хүсэл дурыень буляажа, Долгоржап тэндэ хүдэлмэридэ оробо.

Тэрэ сагhаа хойшо энэ үдэр хүрэтэр хойшоо харангүй хүдэлмэрилжэ, Цыдымпылова стахановка гэhэн алдартай, арад зондоо хүндэтэй болоо. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ Долгоржап Цыденжаповна дабхарлаhан хүсэтэйгөөр хүдэлмэрилжэ, харата муухай немецко-фашистска булимтарагшадые дараhан агууехэ илалтые асаралсаа hэн.

Ажалайнь габьяа правительствын зүгhөө үндэрөөр сэгнэгдээ. 1944 ондо нүхэр Д. Ц. Цыдымпылова «Хүндэлэлэй тэмдэг» орденоор, хожомынь «1941—45 онуудта болоhон Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ хэhэн шэн габьяата ажалай түлөө» гэhэн медаляар шагнагдаа hэн. Тэрэнhээ гадна «Мяха-hүнэй промышленностиин отличник» гэhэн значок, БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй хүндэлэлэй хэдэн грамотанууд, мяханай комбинадай дирекциин олон шангууд советскэ юрын эхэнэр Долгоржап Цыдымпыловагай стахановска ажалые гэршэлэн шэмэглэнэ. Мяха-консервын комбинадта хүдэлмэрилжэ эхилхэhээнь хойшо нүхэр Цыдымпыловагай нэрэ комбинадай хүндэлэлэй доска дээрэ хододоо бэшэгдэдэг. Нүхэр Цыдымпылова дайнай хойтохи табан жэл соо арбаhаа үлүүтэй жэлэй даалгабари дүүргэhэн байна.

Иимэл хүнүүдтэ манай арад зон этигэдэг. Иимэл хүнүүд арад зондоо аша туhа хүргэдэг.

Г. Чимитов.

Шадамар хүтэлбэрилэгшэ

1929 он. «Агууехэ хубилалтын жэл» гэжэ түүхэтэ статья дотороо нүхэр Сталин иигэжэ бэшэнэ: «Мүнөөнэй колхозно хүдэлөөндэхи шэнэ ба шиидхэхы зүйлынь юуб гэбэл, таряашад урдынхи мэтэ тус тус бүлэгөөр бэшэ, харин бүхэли тосхонууд, волостьнууд, районуудаараа ба округуудааршье колхозуудта ороно. Энэ ямар удхатайб? Энэ хадаа **дундашадалтан колхоздо ороhон удхатай»**

Тэрэ үедэ «Олзон» гэжэ улусай үгытэй ба дунда шадалтад колхоз болон хамтаржа, энээнэй үндэhөөр кулагуудые усадхаба. Большевистскэ парти, тэрэнэй вождь нүхэр Сталин болбол гүрэнэй болон общественнэ интересүүдые имагтал үнэн сэхэ, шэн зоригто ажалаараа сахидаг колхозно кадрнуудые хүмүүжүүлнэ.

Үнэн сэхээр ажалладаг, эдэбхитэй ба шадабаритай колхозно вожагуудта советскэ бүхы хүнүүд этигэдэг, найдадаг ба хүндэлдэг. Мүнөө союзна болон автономно республикануудайнгаа засагай Верховно органуудта өөhэдынгөө түлөөлэгшэдые эльгээхэ тухай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэдээ, республикын ажалшад колхозно үйлэдбэри дээрээ ажалаараа, шадабари мэргэжэлээрээ шалгарhан хүнүүдэй нэрэнүүдые тон зүбөөр нэрлэhэн байна.

Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадые дэбжүүлхэ асуудал зүбшэн хэлсэhэн, hунгуулиин № 62 Оронгын округой олон мянган hунгагшад Гильбирын сомоной Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой правлениин түрүүлэгшэ Пурбо Эрдынеевич Цыренжаповай нэрые нэрлэhэн ба... гаа.

Арад зоной энэ этигэл найда... рида Пурбо Эрдынеевич габья... ажалаараа хүртөө. В. И. Лени... нэрэмжэтэ хүдөө ажахын энэ ... тель ажахын ба эмхидхэлэй ... лаар бүхэжэhэн колхозуудай нэ... юм. Тус колхозой гэшүүд ба... шадалтай, культурнаар ажаhуу... Айл бүхэнэй гэртэ «Ильичын» ла... почка яларна, радио оруулагд... хай. 200 хүнэй hууритай колхо... клуб, гоё hайханаар түхеэрэгдэ... улаан булан, 10 гаран койко... колхоз хоорондын больница хүд... мэрилнэ. Тэндэхи эхин hургуул... колхозно үхибүүд hуража, эрд... мэргэжэл шудална.

Тус колхоз 6000 шахуу ад... малтай. Тэдэнь мүнөө садхалан... ба дулаанаар үбэлжэжэ бай... Колхоз адуу мал үсхэбэрилхэ гү... нэй түсэбые жэлhээ жэлдэ дүүр... нэ. Хэрбээ энэ оной январиин 1-... гурбан жэлэй түсэбөөр 940 тол... эбэртэ малтай байха hаа, мү... 1002 толгой малтай болонхой. М... гахайгаар энэ түсэбөө сүм дүүр... 4000 хони, ямаатай байха hаа, м... нөө 4050 толгой тоологдоно.

Малажал дээрэхи хүшэр хү... хүдэлмэри механизацилагда... байна. Электричествын хүсөөр ү... hаадаг болохоёо байна. Адуу м... лайнь үүлтэр hайжаруулагда... Эбэртэ бодо малай симменталь... үүлтэрэй, метис хонидой, «Х... рек» гэжэ үүлтэрэй гахайн, ... шубуунай фермэнүүдтэй. Хү... ехэтэй ямаадай 2 гүүртэ бии.

Колхозно зоотехник-коммун... Б. Ц. Дондуковой хүтэлбэри дэ... эндэхи малшадай олонхинь, т... тоодо түрүүлэгшэ Цыренжап... зооветеринарна hуралсалда ябаа... эрдэм мэргэжэл шудалан, практи... ка теори хоёрые зүбөөр зохилду... лан хүдэлмэрилнэ.

Пурбо Эрдынеевич Эсэгэ с... ноо хамгаалгын Агууехэ дайн... хабаадажа, японско милитари... нуудые бута сохилсон, «Япони... илаhанай түлөө» медальда хүр... hэн.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой... дой эдэ ехэ туйлалтануудта Пур... Эрдынеевичын хэhэн юумэ е... Тэрэнэй үбсүүн дээрэ ял... даг Ажалай Улаан тугай ... ден, мүн Гильбирын сомоной ... Иволгын аймагай Соведүүдэй ... путадуудаар гурба дахинаа h... гагдаhан ябадал шэн габья... ажалыень гэршэлнэ.

Г. Бадмаев.

Социалистическэ Ажалай Герой

Наталья Ефимовна Конева үгытэй таряашанай бүлэдэ, 1903 ондо түрөө. Тэрэ хадаа бага наhанhаа нютагай баяшуулай барлаг ябаhан юм.

Имагтал Октябрьска революци тэрээндэ баяр баясхаланта ажабайдал асараа. Наталья Ефимовна өөрынгөө тосхондо эмхидхэгдэhэн түрүүшын колхоздо 1934 ондо ороо hэн.

Колхоздо ороhон үдэрhөө эхилээд нүхэр Конева эршэмтэйгээр, үнэн сэхээр хүдэлмэрилжэ захалаа hэн. Колхозой ажалай ямаршье hалбарида хүдэлмэрилхэдөө Наталья Ефимовна хододоо магтаалтай, хүн зонойнгоо дунда хүндэтэй ябадаг байгаа.

1947 он. Нүхэр Конева өөрынгөө звеногой үндэр баян ургаса абахынь түлөө тэмсэжэ оробо. Звеногойхид 8 гектарhаа га бүриин 30 центнер шэниисэ ургуулха уялга абаhан байгаа. Тиин энээнээ нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын түлөө Наталья Ефимовна бүхы хабаяа элсүүлэн хүдэлмэрилhэн юм. Участок дээрээ үндэр ургаса ургуулхын түлөө эдэнэр агротехническэ заабаринуудые бодотоор бэелүүлhэн байгаа.

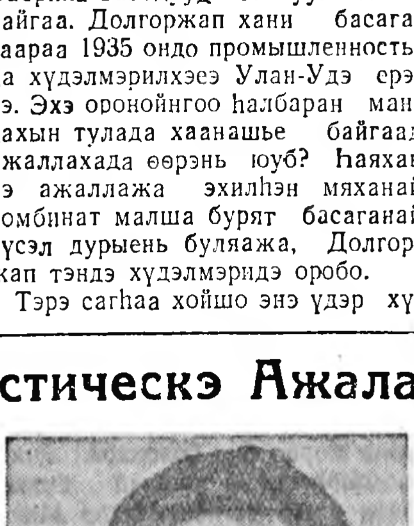

Наталья Ефимовна нүхэдтэйгөө участок дээрээ түхэреэн жэл соо хүдэлмэрилжэ, хэлэhэн үгэеэ бодото хэрэгээр баталба. Даалгабарита участок дээрэhээ тэдэнэр гектар бүриhөө 30,87 центнер шэниисэ хуряаhан байна. Энээнэйнь түлөө парти ба правительство нүхэр Коневада Социалистическэ Ажалай Геройн нэрэзэргэ олгоо hэн.

Урдаа табиhан зорилгоёо дүүргэжэ, амжалта туйлаад байхадаа, Наталья Ефимовна бүри ехэ ба шэнэ амжалтын түлөө шармайдаг. Мүнөө нүхэр Конева намарай шэниисэ ургуулха зорилго табяад, хүдэлмэрилжэ байна. Туршалгынгаа участогта тэрэ хоёр жэлэй туршада хүдэлмэрилжэ байна. Забайкальеын оршон байдалда намарай шэниисэ ургуулжа болохоор гэжэ түрүүшын хүдэлмэриин туршалга харуулаа. Наталья Ефимовна үндэр баян ургаса ургуулдаг залуу мастернуудые олоор хүмүүжүүлээ.

Нүхэр Конева эдэбхитэй общественнэ ажал-ябуулагша юм, хүнүүдтэ тон анхаралтайгаар хандадаг, зориhон зорилгоо заатагүй дүүргэдэг юм. Аймагай Соведэй депутат, Ленинэй нэрэмжэтэ томодхогдоhон колхозой правлениин гэшүүн байха зуураа, Наталья Ефимовна дааhан үүргэеэ нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэнэ.

Байкало-Кударын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд артелиингээ гэшүүн, арадай үнэн сэхэ басаган Наталья Ефимовна Коневае hунгуулиин № 36 Шергинскэ округhоо БМАССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлээ.

Халуун уулзалга

МУХАРШЭБЭР. Январиин 27-до Суулгын МТС-эй уужам hаруул клуб соо Сталинай нэрэмжэтэ, Ленинэй нэрэмжэтэ хүдөө ажахын артельнүүдэй гэшүүд, Суулгын МТС-эй хүдэлмэришэд ба албахаагшад РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидат Иннокентий Иванович Шамановтай ба БМАССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидат Дарижап Дашиевна Дашиеватай уулзахаяа сугларaa.

Хүндэлэлэй президиумдэ ВКП(б)-гэй ЦК-гэй Политбюро агууехэ Сталин түрүүтэйгээр hунгагшадай нэрьемэ альгаташалган доро hунгагдаба.

Удаань нүхэр И. И. Шамановта үгэ үгтэбэ.

—РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадта намайе кандидат болгон дэбжүүлhэн бүхы hунгагшадта үнэн зүрхэнhөө баяр баясхалан хүргэнэб. Би өөрынгөө бүхы хүсэ шадалые, эрдэм мэргэжэлые арадтаа алба хэлгэдэ, Эхэ оронойнгоо сэашадаа hалбаран хүгжэлтэдэ зорюулхаб,—гэжэ нүхэр Шаманов мэдүүлбэ.

Һүүлээрнь БМАССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидат нүхэр Дарижап Дашиевна Дашиева үгэ хэлэжэ, этигэл найдабариива гүйсэд дүүргэхын түлөө бүхы шадалаараа оролдохоб гэжэ мэдүүлээ.

Үгэ хэлэгшэд бултадаа РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидат Иннокентий Иванович Шаманов ба БМАССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидат Дарижап Дашиевна Дашиева гэгшэдэй hунгагшадай этигэл найдабариие гүйсэд дүүргэжэ шадаха байhан тухай хэлэбэд.

Б. Дымбрылов, («Б. М. Үнэнэй» корреспондент).

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ВКП(б)-гэй Городской райкомой IV пленумһээ

ВКП(б)-гэй Городской райкомой пленум һаяхан болобо. РСФСР-эй ба БМАССР-эй Верховно Советүүдтэ һунгаха һунгалтануудтай холбоотой ремдуулан партийна организацинуудай ябуулха агитационно-пропагандистска хүдэлмэриин зорилгонууд тухай райкомой секретарь нүхэр Кирдяшкин элидхэл хэбэ.

...Союзна ба автономно республикануудай Верховно Советүүдтэ һунгаха һунгалтанууд тухай Указ толилогдоһонһоо хойшо ВКП(б)-гэй Городской районно комитет болбол агитационно-пропагандистска хүдэлмэриие саашадань ...хаха партийно-эмхидхэлэй хэмжээ ябуулгануудые хараад, тэрэнээ бэелүүлжэ байна, гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

...тагай Советүүдтэ һунгаһан ...алтануудай дүнгүүдые зүбшэн ...һэн партийна активай суглаан дээрэ хэгдэһэн шүүмжэлэлтэ ...галтануудые хараадаа абан, ...ной партийна организацинууд ...гшадай дунда ябуулагдаха ...ционно-пропагандистска хүдэлмэриин дутуунуудые зайсуулжа, мүнөө идейно-политическэ ...р хэмжээндэ ябуулна.

Ажалшадай депутадуудай нютагай Советүүдтэ һунгаһан һунгалтануудһаа хойшонхи үедэ олонхи ...коллективүүд һунгагшадай ...да агитационно хүдэлмэреэ ...и эршэтэйгээр ябуулна.

Олонхи агитпунктнууд агитационно-ниитын хүдэлмэриин бодото центрнүүд боложо шадаа. Эдэ тоодо һунгуулиин 11-дэхи ба ...дахи участогуудай дэргэдэхи ...итпунктнууд ороно. Мүн элидхэлшэ хадаа агитаторнууд нүхэд ...ченко, Бессонова, Дубровских ...эдэй һайнаар хүдэлмэрилдэг ...ай тэмдэглээ.

Гэхэ зуура, һунгагшадай дунда ...ационно-пропагандистска хүдэлмэри эмхидхэлгэдэ үшөө ехэ ...д дутуунууд бии байна. Һунгуулиин № 7, 9, 13, 15 участогуудай агитационно-ойлгууламжын хүдэлмэри үшөө хангалтагүйгөөр ...улагдана. Партийна организацинууд агитаторнуудайнгаа хүдэлмэриие һулаар хинана, тэдэндэ тусаламжа багаар үзүүлнэ. Агитаторнуудта, зорюулжа лекцинүүд ...ноор уншагдадаг, тэдэнэй хүдэлмэриингөө дүй дүршэлые халан ...саха зүблөөнүүд үнгэргэгдэдэггүй шахуу байха юм.

Районой предприятинууд ба эмхи зургаануудаар болоһон һунгалтануудай урда тээхи суглаанууд тухай хэлэхэ зуураа, элидхэлшэ болбол эдэ суглаанууд идейнэ үндэр хэмжээндэ эмхитэйгээр үнгэргэгдэжэ, советскэ арадай агуу ехэ нэгэдэлые, коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй һунгуулиин блогой илагдашагүй хүсые үшөө дахин харуулаа гэжэ тэмдэглэбэ.

Элидхэлэйнгээ түгэсхэл дээрэ нүхэр Кирдяшкин болбол РСФСР-эй ба БМАССР-эй Верховно Советүүдтэ һунгаха һунгалтануудые эмхитэйгээр үнгэргэлгые хангаха талаар ВКП(б)-гэй Улан-Удын горкомой VII пленумэй тогтоолоор районой партийна организациин урда табигдаһан зорилгонууд тухай тогтожо хэлэбэ.

Удаань элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэн болобо. Партиин райкомой гэшүүн нүхэр Дамдинжапов хадаа һунгуулиин кампаниин үедэ городой интеллигенциин хэжэ байһан хүдэлмэри тухай хэлээ.

Агитпунктнуудые даагшад нүхэд Карпова, Нодельман гэгшэд үгэ хэлэжэ, пединститудай, хэлхэе холбооной управлениин, почтово конторын, столовонуудай трестын, Бурмонторгын партийна эхин организацинуудай секретарьнуудай агитколлективүүдэйнгээ хүдэлмэриие һулаар хүтэлбэрилдэг ба агитпунктдахи ниитын хэмжээ ябуулгануудта хабаададаггүй тухай шүүмжэлһэн байна.

Агитпунктнуудай хүдэлмэриин һайн дүй дүршэлые согсолхо ба дэлгэрүүлхэ талаар ВКП(б)-гэй райкомой пропаганда ба агитациин таһагай хангалтагүйгөөр хүдэлмэрилжэ байһан тухай райкомой гэшүүн нүхэр Шатилов хэлэбэ.

Агитпунктнуудые даагшад нүхэд Каравкин, Осипов, партийна организацинуудай секретарьнууд нүхэд Давыдова ба Шепшелевич өөһэдынгөө хүдэлмэри тухай хэлэбэд.

ВКП(б)-гэй Улан-Удын городской комитедэй секретарь нүхэр Логушкин үгэ хэлэжэ, һунгагшадай дунда ябуулагдажа байгаа агитационно-пропагандистска хүдэлмэриин дутуунуудые тэмдэглэһэн ба ВКП(б)-гэй горкомой VII пленумэй шиидхэбэриие бэелүүлхэ талаар районой партийна организациин урдахи зорилгонууд тухай хэлэһэн байна.

Пленум болбол хэлсэһэн асуудалаараа дэлгэрэнгы шиидхэбэри баталан абаа.

Партийна эхин организацинуудай секретарьнуудай курсанууд

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой обкомой республикын колхозуудай партийна эхин организацинуудай секретарьнуудай курсануудые эмхидхэбэ. Колхозуудай парторганизацинуудай 100 секретарьнууд энэ курсада һурана.

Курсануудай һуралсалай түсэбһөөр, СССР-эй дотоодын ба олон уласхоорондын байдалай, партийно-эмхидхэлэй ба агитационно-пропагандистска хүдэлмэриин асуудалнуудаар, тэрэшэлэн хүдөө ажахын талаар парторганизацинуудай хэхэ хүдэлмэриин асуудалнуудаар бүлэг лекцинүүд уншагдаха, семинарска занятинууд үнгэргэгдэхэ байна.

Курсада ВКП(б)-гай обкомой секретарьнууд, бюрогой гэшүүд ба обкомой хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд лекцинүүдые уншана. Мүн тусхай темэнүүдээр лекцинүүдые уншалгада научна хүдэлмэрилэгшэд ба хүдөө ажахын мэргэжэлтэд хабаадуулагдаха юм.

Зураг дээрэ: Союзна ба автономно республикануудай Верховно Советүүдтэ һунгаха һунгалтануудай үдэрэй хүндэлэлдэ социалистическэ мүрысөө үүсхэһэн сэмбын фабрикын стахановка М. Черникова ажаллажа байна.

М. Минеевэй фото.

Модошодой шэнэ амжалтанууд

Хориин леспромхозой Зүүн-Хуурайн участогай модошод коммунизмын агуу ехэ барилганууд тухай правительствын шиидхэбэринүүдэй гараһанһаа хойшо илангаяа ехэ дэбжэлтэтэйгээр ажаллажа байна.

Тэдэнэр үнгэрэгшэ жэлэйнтээ түсэбые үшөө декабриин 5-да дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур 13 мянган кубометр эрхим шанартай модо Эхэ орондоо үгэһэн байгаа.

Зүүн-Хуурайн модошод Российска Федерациин болон Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Советүүдтэ һунгаха һунгалтануудай хүндэлэлдэ стахановска вахтада жагсан, дээшэлүүлэгдэһэн шэнэ уялгануудые абаа. Тэдэнэр модо бэлэдхэхэ намар-үбэлэй сезонно түсэбөө болзорһоонь 25 хоногоор урид дүүргэхэһээ гадна, түсэбһөө гадуур 8 мянган кубометрһээ бага бэшэ модо арадайнгаа ажахын барилгануудта үгэхэ гэжэ шиидээд, эрид тэмсэжэ байна.

«Кирлес» трестын Омутинска леспромхозой новатор-электрохюрөөшэн, Сталинска шангай лауреат нүхэр Кравцовой уряада харюу болгон, участогай модо отологшод электрохюрөө бүхэнөөр үдэр бүри 50 кубометр модо хюрөөдэхэ гэжэ шиидэнхэй.

Оронои солото модошон Кравцовой жэшээгээр хүдэлмэрилдэг электрохюрөөшэд Бальжинима Дымбрылов, Доржи Очиров, Алексей Афанасьев, Андрей Коновалов, Николай Семёнов болон бусад өөһэдынтөө уялгануудые нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэнэд. Тиихэдэ, участогай механизаторнууд модо отологшодһоо гээгдэнэгүй. Тракторист Г. Шестаков, шофёрнууд Пётр Афанасьев, Павел Топорченко, Михаил Игумнов гэгшэд үдэр бүриингөө түсэбые 150—200 процент хүрэтэр дүүргэнэ.

Эдэ стахановецуудһаа гадна, бүхы дээрээ стахановска болоһон леспунктнууд участок дээрэ олон. Жэшээлхэдэ, мастер-коммунист М. Бардуевай хүтэлбэрилдэг пункт 1950 оной дүрбэдэхи кварталайнгаа түсэбые болзорһоонь нилээд урид дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур ехэхэн модо орондоо үгөөһэн. Энэ пункт мүнөө улам эршэтэйгээр ажаллана.

Зүүн-Хуурайн модошод леспромхоз дээрэ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ үнинһөө хойшо түрүү һуури эзэлжэ ябана. Тэдэнэр леспромхозой дирекциин болон профсоюзай райкомой дамжуулгын Улаан тугые гурбадахи һарадаа алдангүй барижа байна.

Эдэ амжалтанууд өөһэдөө ерээгүй. Энэ хадаа модошодой дунда партийна ба профсоюзна организацинуудай ябуулһан ниитэ-политическэ болон эмхидхэлэй ехэхэн хүдэлмэриин аша үрэ мүн.

Российска Федерациин болон Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Советүүдтэ һунгаха һунгалтануудай хүндэлэлдэ социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлһэн Зүүн-Хуурайн модошод бүри ехэ амжалтануудые туйлажа, бүтэдэг арадай һайндэрые угтахын түлөө, коммунизмын агуу ехэ барилгануудта, арадайнгаа ажахыда шадаал һаа ехэ модо үгэхын түлөө тэмсэжэ байнад.

М. Николаев,
Ц. Цыденов.

Мүрысөөн үшөө үргэдэнэ

БМАССР-эй Верховно Советэй депутадуудта баллотироваалагдахаар агуу ехэ Сталинай, тэрэнэй ойрын соратнигууд нүхэд Молотовой болон Маленковой зүбшөөлнүүдээ үгэһэн тухай мэдээсэлые мяханай комбинадайхид тон ехэ баяр баясхалантайгаар угтаа.

Энэ тон ехэ событиин харюуда тус комбинадта социалистическэ мүрысөөн үргэдэнэ, үйлэдбэриин шэнэ амжалтануудые туйлагшадай тоо олошорно. Консервын заводой гэшүүд хоёр һарынгаа түсэбые февралиин 18-да сүм дүүргэхын, түсэбһөө гадуур хахад миллион түхэригэй продукци гаргахын түлөө тэмсэжэ байна. Тиихэдэ амһарта дархалагшад 800 килограмм хадааһа арбилжа, энэ үдэрые угтахань.

Райсоведэй депутат Люба Дубаносовагай хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүүд үдэрэйнгөө нормые хододоо 30—40 процентээр үлүүлнэ. Мүнөө хэдэн мянгаад хүдэлмэришэд өөһэд хоорондоо мүрысэжэ байна. Профсоюзай заводской комитедэй шиидхэбэреэр аяар 16 бригадануудта «Эрхим шанарай бригада» гэһэн нэрэзэргэ олгогдоо.

Г. Артёмов.

Үнеэ һааха, эдеэлүүлхэ тушаа манай дүршэл

☆ ☆

(Закаменай аймагай „Боевик" колхозой ахалагша һаалишан М. Соктоевагай үгэһөө)

☆ ☆ ☆

Малайнгаа ашаг шэмые дээшэлүүлхээр, түл абалга ба харалгаар манай фермымнай коллектив дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ горьтойхон амжалта туйлаа. Жэшээлхэдэ, үнгэрһэн жэл соо һаалишаднай үнеэдэйнгөө түлнүүдые нэгэшье хоролтогүйгөөр абаһан, үнеэн бүриһөө һү һааха түсэбөө 12 процентээр үлүүлжэ дүүргэһэн байна. Тиин фермэмнай аймаг дотороо түрүүшүүлэй тоодо гараа. Һаалишан Цырен Дабуева үнгэрэгшэ жэлдэ 15 үнеэнһээ 15 тугал абажа, бүрин бүтэнөөр түлжүүлээд, һү һааха түсэбөө 105 процент дүүргээ. Мүн һаалишан Юмжит Цыренова жэл бүтэн түл абалга болон һү һаалгаар түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэдэг юм.

Шамэтэ үбһэ тэжээл буйлуулжа, малаа зүбөөр эдеэлүүлдэг, харуулдаг, түрүү һаалишадай дүй дүршэлые шудалдаг, өөһэдөө үнэн сэхээр ... ханамжатайгаар ажалладаг ...рэйһээ манай һаалишад иимэ амжалта туйлана. Ажалайнгаа дүрбэдэхи жэл ерэхэ бүри улам дээшэлүүлхын түлөө оролдонобди.

Өөрынгөө хүдэлмэриин дүй дүршэл тухай нэгэ хэды үгэ хэлэхэмни. Би үнеэдээ нэгэ саг соо, рационһоор эдеэлүүлдэгби. Үнеэдтээ тэжээлыень үгэхэдөө адляар хубаадаггүй, харин үнеэн бүхэнэй бэеын байдалай зэргээр үгэдэгби. Зарим үнеэд ехэ һү үгэдэг, зариманиинь багаар үгэдэг байна. Рационойнгоо хэмжээе тогтоохсдо үнеэн бүхэниие һайнаар мэдэхэ хэрэгтэй. Тиигэбэшье жэлэй дүрбэн сагта үнеэдые садатарнь һайнаар эдеэлүүлхын түлөө оролдодогби.

Үнеэдтэ тэжээлынь һайнаар буйлуулжа эдюулдэгби. Жэшээнь, һолоомые уурална гү, али дабһатай уһанда заабол дэбтээжэ эдюулнэб. Үбһэ хэршэжэ, элдэб концентрирсваннэ тэжээлтэй холижо үгэнэб. Үнеэдээ сэбэр уһатай булагһаа гү, али худагһаа уһалнабди.

Малнуудаа дулаан ба гэрэлтэй байрада байлгадагбди. Һайн шадалтай, тарган малнууд ехэнхидээ адуулганда ябадаг. Туранхай малнуудта нэмэлтэ тэжээл үгтэдэг ба адуулганда багаар гаргагдадаг байна.

Үнеэнһээ ехэ һү һаахын тула түрэхэ үнеэдэй шэргэхэ сагые зүбөөр мэдэхэ ёһотой юм. Манай фермэдэ үнеэд түрэхэһөө 2 һара урид шэргээгдэдэг. Зарим һаалишад ехэ һү һаахын түлөө, үнеэнайнгаа түрэхэ болоторынь һааһан зандаа байдаг. Энэ хадаа ехэ буруу. Би үнеэдэйнгээ түрэхэһөө 55—60 хоног урид тэдэниие шэргээдэгби.

Һү багатай үнеэдые шэргээхэдэ бэлэн. Тэрэнэй түлөө һаалгадаг үеынь бага багаар хорооxо ба рационыень багадхаха ёһотой. Харин һүтэй үнеэдые шэргээхэдэ бэрхэтэй юм. Тиигэбэшье, тон түрүүн рационыень бага болгохо, саашадань һаалгыень хоёр дахин үсөөрүүлхэ, мүн уһа багашагаар уулгадаг болгохо хэрэгтэй.

Би үнеэдэй шэргэһэн хойно рационыень нэгэ жэгдээр ехэдхэдэгби. Үнеэдээ шэргээд байхадань һайнаар эдеэлүүлхэ тон шухала. Түрэхэ үнеэнэйнгээ шадал тамирынь дээшэлүүлхын ба зосоохи тугалайнь зүбөөр хүгжэхын түлөө хэрэгтэй тэжээлынь үгэхэ хэрэгтэй.

Бидэнэр, һаалишад болбол шадаал һаа удаан саг соо ехэ һү һаахын түлөө тэмсэхэ ёһотойбди. Үнеэдэй ехэ һү үгэхын тула тэдээндэ шанартай тэжээл эдюулхэ хэрэгтэй. Манай фермын һаалишад үнеэдэй һаалтынь бүхы үе соо тэдэниие һайнаар эдеэлүүлдэг.

Өөрынгөө дааһан үнеэдэй аягзан һаалишан бүхэн һайнаар мэдэхэ ёһотой. Үнеэдээ сохижо, муу зантай болгохо хэрэггүй, тиигээ һаа үнеэд һүеэ багаар үгэдэг болошохо юм.

Фермэдэмнай хүдэлмэриин үдэр үбэлэй сагта үглөөнэй 5 часһаа эхилдэг. Бухы хүдэлмэримнай үдэрэй журамай ёһоор, нарин нягтаар дүүргэгдэдэг, тэрэниие эбдэхэ ябадал үзэгдэдэггүй.

Манай аймагай колхозуудай һаалишад үнеэдһээ үшөөл бага һү һаана. Шалтагааниинь хадаа фермэнүүд дээрэ һаалишадай һуралсалай хүдэлмэри һулаар табигдадаг. Түл абалгые һайнаар үнгэргэхын ба үнеэдэй ашаг шэмые дээшэлүүлхын түлөө малнуудаа һайнаар эдеэлүүлхэ, түрүү зоотехническэ наукын заабариие, малажалай түрүүшүүлэй дүй дүршэлые үргэнөөр шудалха зорилго бидэнэр һаалишадай урда табигдана.

РСФСР-эй ба БМАССР-эй Верховно Советүүдтэ һунгаха һунгалтануудай хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ манай фермын һаалишад барандаа срол соод, дээшэлүүлэгдэһэн уялга абанхай.

Би 1950 ондо болоһон аймагай хүдөө ажахын выставкэдэ хабаадалсааб. Энэ выставкэ минии саашанхи хүдэлмэридэ ехэ туһа хүргэхэ байна.

„Гэсэр-хаан" гэжэ эпосэй реакционно удха тухайда

Идеологическа хүдэлмэриин асуудалнууд тушаа ВКП(б)-гэй ЦК-гай түүхэтэ тогтоолнууд хадаа советскэ идеологи хүдар харша нүлөөнүүдэй шурган ороxо ябадалда эсэргүү тэмсэлдэ, советскэ наукын ба культурын шэнэ дэбжэлтэдэ тон ехэ үүргэ дүүргэнэ.

ВКП(б)-гэй ЦК-гэй түүхэтэ тогтоолнуудаар зэбсэглэжэһэн, Бурят-Монголой АССР-эй олониитэ болбол бурят-монгол арадай түүхые толилололгодо ба литературада гараһан националистическэ удхатай хазагайруулгануудые большевистскэ шүүмжэлэлэй үндэһөөр, партийна организациин хүтэлбэри доро элирүүлээ.

Буржуазно-националистическэ этэгээдүүдэй али болохоор пропагандалдаг байһан «Гэсэр-хаан» гэжэ эпосэй реакционно удхые элишэлэн сохилго хадаа идеологическа хазагайруулгануудта эсэргүү тэмсэлдэхи шухала зүйлнүүдэй нэгэн мүн.

Энэ эпос феодально-ханска уг унгитай юм, тиигээд Чингис-хаанай ба тэрэнэй хархис алууршадай хорото муухай ябадалнуудые магталгада зорюулагданхай гэжэ, «Гэсэр-хаан» эпосые республикын интеллигенциин түлөөлэгшэдэй үргэн хабаадалгатайгаар зүбшэн хэлсэхэ үедэ тодоруулагдаһан байна.

Гэсэр-хаанай ба тэрэнэй хархис алууршадай дээрмэдэлгын походуудые бэшэхэдээ Чингис-хаанай булимтаралгата добтолгонуудые харуулһан байха юм. Сохом тиимыень ойлгохын тула, «Гэсэр-хаан» гэжэ эпосэй удхые шүүмжэлэн хараха хэрэгтэй. Хүн тушаа зэбүүрхэлгын үзэл суртал, Гэсэр-хаанай барга дошхон ябадал, зэрлиг хархис аашанууд тэрээн соо пропагандалагдана.

Гэсэр-хаан хадаа Чингис-хаан шэнгеэр аяар баруун тээшэ — Хара далай хүрэтэр, зүүн тээшэ — Шара далай хүрэтэр эзэмдэһэн байгаа. Гэсэр-хаанай феодально-ханска хархис алууршад «эгээн холын газарнууд хүдар», «бусадай хүсэтэ газарнууд хүдар» нэбтэрэн орожо, хаа хаанагүй һандарган һүйдхэһэн, бүхы амиды юумые галаар ба мэсээр үгы хэһэн юм гэжэ эпос дотор хэлэгдэнэ. Тэдэ хархис алууршад эзэлэгдэһэн оронуудһаа мүнгэ ба алта, ангай арһа ба мал абаашадаг, үнэтэ зүйлнүүдые булимтаран абахатаяа хамта, ажалша хүн зониие богоолнууд болгохын тула туужа абаашадаг, үхибүүд ба үбгэдые гам хайрагүйгөөр аладаг байба.

Гэсэр-хаан хадаа Чингис-хаан шэнги тиимэл хэрзэгы шэрүүн ааша гаргана. Тэрэнэй сэрэгүүдынь булигдагшадай ба плендэ абтагшадай сохонуудые хүндэ жадаар хадхадаг, түмэрөөр ба зэд боолтонуудаар толгойнуудыень хабшадаг, ондоошье янзын муухай ааша гаргадаг байһан болоно.

Арадта харша, феодально-ханска «Гэсэр-хаан» эпос хадаа хаашуул-ноёдой засаг «мүнхэ» ба «эбдэршэгүй» гэһэн идеянуудаар нэбтэрэнхэй; Гэсэр-хаан түрүүтэй феодалнууд-аристократуудай зоргоороо аашалдаг байһые магтаха ябадалда зорюулагданхай. Тус эпос феодальна хуушанай сагые, Чингис-хаанай алуур дээрмэдэлгын, аюулта муухай үеые ехээр магтана, тэрэ дарлалтань «арадые дараxaһаа гадна, мүн тэрэниие доромжолдог ба зобоодог байгаа» (К. Маркс).

Шуһаша шунахай ябадал, сэрэгэй походууд ба байлдаанууд, амгалан һууһан ажалша хүн зониие доболон хооһоруулга, мэдэлдээ абаһан арадуудые зэрлигээр доромжолон зобоолго, — эдэ хадаа Чингис-хаанайхи шэнгеэр Гэсэр-хаанай хэдэг ябуулганууд болоно.

Гэсэр-хаан болбол үргэн арад ниитын үндэһэн интересүүд ба эрилтэнүүд тушаа һохор ба дүлиигээр хандадаг байгаа. Үгырүүлэн хооһоруулагдаһан хүн зоной зоболон ба зүдэрэлтэ байдал Гэсэр-хаанда тон хамаагүй байба. Тэрэнэй эзэлһэн ороной үй дэлдэгдэһэнэй һүүлээр «жэбэрһэн хадааһаншье», «тугалай һүүлшье» тэндэ үлэдэггүй, эзэлэгдэһэн арад богоолнууд болгогдодог байгаа.

Бурят-монгол арадта харша «Гэсэр-хаан» гэжэ феодально-ханска эпос хадаа ород арад тушаа харша хандалга номнуно. Агуу ехэ ород арадай аша туһаар өөрынгөө эрхэ сүлөө ба зол жаргал олоһон манай арад болбол ород арад тушаа ахадүүгэй мэдэрэлээ доромжолуулхагүй.

Хаанууд, ваанууд, ноёд хадаа ажалшан арадые айлгаха, дайлан эзэмдэгшэдэй мүлжэгшэдэй засагай «һүр хүсэнэй» үмэнэ һүгэдэхэ ба һүрдэн айха мэдэрэлнүүдые тэдээндэ хүмүүжүүлхэ зорилгоор «Гэсэр-хааниие» хэрэглэдэг байгаа.

«Гэсэр-хаан» эпосые арадта харша зорилгонуудтаа идеологическа зэбсэг болгон хэрэглэхэ гэжэ буржуазна националистнууд һэдэһэн байха юм. Феодально-ханска эпосые пропагандалан, Чингисхааниие арадай дундаһаа гараһан вождь ба полководец, тэрэнэй интересүүдые хамгаалагша гэжэ харуулха, Чингисхаанай ябадалнуудые үргэхэ, магтаха гэжэ тэдэнэр оролдоһон байна.

Гэхэ зуура, «Гэсэр-хаан» гэжэ эпосэй реакционно, арадта харша удхын тон элирхэй байһан туладань, тус эпосэй феодально-ханска уг унгида хамаатай бүхы юумые далдалха гэжэ буржуазна националистнууд али болохоор оролдодог байба. Гэсэр-хаан гэхэдээ, «хаан» гэһэн үгые «хүбүүн» гэжэ үгөөр өөһэдөө һэлгээд, ород хэлэн дээрэ оршуулхадаа «удалец», «молодец» гэжэ найруулһан байха юм. «Мангадхай» гэһэн үгэ ёһо тэдысэ ондоо ямар-нэгэн үгөөр һэлгэгдэдэг, тэрэшэлэн Сэнгэлэн ноён гэжэ үгэ «абга», Саргал-ноён—«сэсэн» гэхэ мэтэ болгогдодог байгаа.

Энэнэй эсэстэ Гэсэр-хаанай орондо Гэсэр-мэргэн гү, али Гэсэр болодог, түгэшын гурбан хаашуул угы болгогдон, тубинска гурбан сэсэшүүл гэжэ хубилгагдаһан байха юм.

«Гэсэрые» пропагандалан Чингис-хаанай заншалые һэргээхэ гэһэн һэдэлгэ тон һүүлэй жэлнүүдтэшье хэгдэдэг байгаа. Энэ талаар харахала, «Монгол арадуудай эпос» гэһэн академик С. А. Козиной ном характернэ байна. Академик С. А. Козин «Гэсэр» гэжэ эпос тухай, «Алтан тобшо» гэжэ феодальна, чингисханска, ордоншадарай түүхэ бэшэг тухайда өөрынгөө ном дотор ехээр магтаһан, тэрээн соонь Чингис-хаанай ба хархис алууршадай зэрлиг муухай хорото ябуулганууд харуулагдана. С. А. Козин «Гэсэриадада» шэнжэлэл хэхэдээ, тэрэнэй реакционно удхые элишэлэн сохихо хараа бодолтойгоор бэшэ, харин тэрээниие һайрхан магтаха ба шууд пропагандалха хараа бодолтойгоор хандана. С. А. Козин «Гэсэрнадые» тон нэтэрүүгээр магтана, Чингис-хаанай үе ба тэрэнэй империнь монгол арадуудай түүхэдэхи «алтан үе» байһан хэбэртэйгээр харуулха һэдэлгэ гаргана.

Тэрэшэлэн СССР-эй наукануудай Академиин зүүн зүгые шэнжэлхэ Институдэй зарим хүдэлмэрилэгшэд «Гэсэр-хаан» тушаа буруу хараа бодол барнмталан «Гэсэрнадые» магтаха, Чингисхаанай заншалнуудые һэргээхэ һэдэлгэ дэмжэжэ үргэлжэлһөөр.

Бурят-Монголой интеллигенци болбол буржуазно-националистическэ этэгээдүүдтэ эсэргүү тэмсэл ябуулан, «Гэсэр-хаан» гэжэ феодально-ханска эпосэй хорото удхые элишэлхэдээ, советскэ идеологи хазагайруулһан ямаршье орёо ябадалнуудые шадамараар танижа ба элишэлжэ һураһан байна. Советскэ идеологидо харша нүлөөнүүдэй шургалгада эсэргүү тэмсэлээ үргэлжэлүүлэн, манай интеллигенци болбол удхаараа социалистическэ, формоороо национальна бурят-монгол культурые саашадань хүгжөөхын тула, арадтаяа хамта оролдолго гаргана, үнэхөөрөө арадай зохёол байһан бүхы юумые саг үргэлжэ ба инаг дуратайгаар хамгаалан хүгжөөнэ.

Идеологическа хүдэлмэриин асуудалнууд тушаа ВКП(б)-гэй ЦК-гэй түүхэтэ тогтоолнуудай гараһанһаа хойшо республикымнай уран зохёолшод идейнэ ба уран хурса хэдэ хэдэн зохёолнуудые бэшээ, арадай аман творчествын зохёолнууд суглуулагдаһан ба хэблэгдэһэн байха юм. Искусствын талааршье нилээд ехэ амжалтанууд туйлагдаа.

Агуу ехэ Октябрьска социалистическэ революцяар ургуулагдан мандаһан манай арадай культурын дэбжэлтэ ба түүхэдэ үзэгдөөгүй ехээр арадай оюун бэлигэй һалбаран бадаралга советскэ засагай условидо бэелүүлэгдээ.

Советскэ арадуудай ехинэ бүлэ дотор жагсаһан бурят-монгол арад Ленин — Сталинай партиин хүтэлбэри доро, агуу ехэ ород арадай туһаламжаар урагшаа, коммунизмда хүрэхэ замаар найдамтай дабшажа ябана.

Д. ЦЫРЕМПИЛОН, Г. ЦЫЛЫНЖАПОВ, Х. НАМСАРАЕВ, Ц. ГАЛСАНОВ.

«Культура и жизнь» 11. 1. 1951 он.

Редакцида ерэһэн бэшэг

Ажалшадай эрилтые дүүргэнэгүй

Сэлэнгын аймпотребсоюзай Юрөөгэй сельпогой (түрүүлэгшэнь нүхэр Мошеев) хүдэлмэрилэгшэд пайщигуудайнгаа эрилтэнүүдые дүүрэнээр хангаха тушаа анхарал огто табинагүй. Үбэлэй дулаан хубсаһан, кондитерска зүйлнүүд ба арад зоной үдэр бүри хэрэглэдэг дабһа, зуруул, керосин гэхэ мэтын эд бараа саг соонь асарнагүй.

Арад зондо шухала хэрэгтэй эд бараа асархадаа тэдэнэр эгээн түрүүлжэ түрэлхидтөө, танилнуудтаа «хара» үүдээр хубаажа үгэдэг байха юм. Иигэжэ советскэ худалдаа наймаанай принципые бүдүүлигээр эбдэжэ байдаг нюуэнуудта аймагай прокурор хатуу хэмжээ абаха бэзэ гэжэ найдагдана.

Ц. Буянтуев,
Ц. Гомбоев.

ХОРИИН АЙМАГТА

ҮНДЭР УРГАСЫН ТҮЛӨӨ

Хасууртын сельсоведэй «Победа» колхозой ажалай гол һалбари тарянажал юм. Тус колхозой гэшүүд тарянажалай культурые дээшэлүүлжэ, тогтууритай үндэр ургаса абахын түлөө нилээд ехэ анхарал хандуулна. Тэдэнэр үбэлэй агротехническэ хэмжээ-ябуулгануудые жэшээтэ һайнаар үнгэргэнэ. Полинууд дээрэ 5000 ашаа наг шэбхэ зөөжэ гаргаа. 16 центнер шубуунай аргал, 15 центнер үнэһэн суглуулагдаа. 400 га газарта саһан тогтоогдоо. Хүдөө ажахын машинануудые заһабарилжа дүүргэхээ байна. 90 процент үрһэеэ сэбэрлэжэ, тарилгын кондицида хүргөө.

ШЭНЭ МАШИНАНУУДЫЕ АБАБА

Хориин, Хандагайн ба Курбын леспромхозууд энэ намар-үбэлэй сезоной үедэ олон машинануудые абаһан байна.

Гансахан Хориин леспромхоз «ПЭС—60» гэжэ маркын 3 машина, «ПЭС—12 — 200» гэжэ 3 машина, модо таллуулха «КТ—12» гэжэ 9 трактор, «ЗИС—21» гэжэ 7 автомашина, модо таллуулха «ТЛ—3» гэжэ 6 лебедко, «ВАКОПП» гэжэ 17 электрохюрөө, «К—5» гэжэ маркын 22 электрохюрөө абаһан байна.

200 ХУРЬГАН АБТАА

Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хониной товарна фермэ (даагшань нүхэр Намсараев) энэ жэлэй түл абалгые эмхитэйгээр эхилбэ.

Тус фермын хонишод 200 хурьга нэгэшье хоролтогүйгөөр абаад, түлжүүлжэ байна. Эдэнэр түрэхэ хонидоо һайнаар, зүбөөр харууһалһанай ашаар түл бүрин бүгэнөөр абажа байна.

ЗООВЕТЕРИНАРНА ЭРХИМ ПУНКТ

Удын зооветеринарна пункт (даагшань нүхэр Воробьёв) һайн амжалтануудые туйлаа. Энэ пунктын харьяата Кировэй ба Сталинай нэрэмжэтэ колхозууд ниитын малажалые хүгжөөхэ үнгэрэгшэ жэлэйнгээ түсэб үлүүлэн дүүргэһэн байна.

Мүнөө эдэ колхозууд адуу малай үбэлжэлгые һайнаар үнгэргэжэ байна, энэ жэлэй түл абалгые эмхитэйгээр эхилээ.

КОЛХОЗУУДТА ЭЛЕКТРОСТАНЦИ

Ашангын сомоной Ленинэй нэрэмжэтэ ба Хасууртайн сельсоведэй «Победа» колхозууд центрнүүдээ ба фермэнүүдээ электрификацилжа эхилбэ. Энэ хүдэлмэринь һунгалтануудай үлэр хүрэтэр дүүргэгдэжэ, колхозник бүхэнэй гэртэ электрын гэрэл носохо юм.

КОЛХОЗОЙ БИБЛИОТЕКЭ

Ленинэй нэрэмжэтэ хүдөө ажахын артель колхозойнгоо библиотекэдэ шэнэ номуудые олоор абаба. Энэ библиотекын номууд 400 хэһэг болоо.

АНГУУШАДАЙ АМЖАЛТА

«Победа» колхозой ангуушан нүхэр Бурдуковский 6 булга, 100 хэрмэ алаба.

Хориин сельсоведэй Сталинай нэрэмжэтэ колхозой ангуушан Нанзат Шагдаров 2 шоно зангадажа алаа.

ЭХЭНҮҮДТЭ ТЭДХЭМЖЭ

Үнгэрэгшэ 1950 оной турша да олон үхибүүдтэй ба ганса бэе эхэнүүдтэ 520 мянган түхэригэй гүрэнэй тэдхэмжэ үгтөө.

«Эхэ Герой» гэһэн нэрэзэргэдэ 11 эхэ хүргөө, 159 эхэнүүд «Эхын алдар» гэжэ 1—2—3-дахи шатын орденуудаар шагнагдаа. Мүн олон эхэнүүд «Эхын медальнуудые» абаһан байна.

Б. Намжилон.

Творческо залуушуулай харалга

Бурят-Монголой искусствын хүдэлмэрилэгшэд РСФСР-эй ба БМАССР-эй Верховно Соведүүдтэ һунгаха һунгалтануудай хүндэлэлдэ зорюулан творческо залуушуулай харалга үнгэргэжэ байна.

Харалгын түрүүшын турта Ленинэй орденто оперо ба баледэй театрын 42 залуу артистнууд хабаадалсаа. Тэдэнэй дунда хүгжэмэй дээдэ һургуулинуудые дүүргэһэн хүнүүд, баледэй артистнууд, залуу дирижер ба бусад бии.

Гүрэнэй филармониһоо 25 хүн харалгын түрүүшын турта хабаадалсаа. Тэрэшэлэн ород драмын, передвижной театрнуудай, театрально-музыкальна училищиин коллективүүд хабаадалсаһан байна. Хамта 100-гаад залуу артистнууд өөһэдынгөө бэлиг шадабарие харуулаа.

А. Плишкина.

Эдэбхитэй багшанар ба һурагшад

Ториин аймагай Доодо-Бургалтайн дунда һургуулиин багшанар ба һурагшад үбэлэйнгөө амаралтын үедэ ажалшадай дунда политическэ хүдэлмэри ехэ эдэбхитэйгээр ябуулһан байна. Тэдэнэр «Улаан Бургалтай», «Улаан Номто», Энгельсын, Молотовой нэрэмжэтэ колхозуудай гэшүүдэй дунда бурят-монгол хэлэн дээрэ хэдэн лекци ба элидхэлнүүдые хээ. Жэшээлхэдэ, багша Т. Менжиков «Газар дэлхэй яажа бии болооб?» гэһэн ба бусад лекцинүүдые уншаһан байна.

Лекциин һүүлээр һурагшадай хүсөөр ажалшадта зүжэг наадануудые харуулагдадаг байгаа. «Дагбын алдуу», «Һунгуули» гэһэн нэгэ акттай пьесэнүүдые тэдэнэр харуулаа.

Мүнөө тэдэнэр ниитынгээ хүдэлмэрие үргэлжэлүүлнэ. Тэдэниие арад зон ехэтэ хүндэлэн хүлеэдэг болонхой.

В. Бальжиев.

Түсэбөө уридшалан дүүргэхын түлөө

Кабанскын аймагай маслопромой коллектив үнгэрэгшэ 1950 ондо жэлэйнгээ даалгабарие нилээд амжалтатайгаар дүүргэһэн байгаа.

Тус коллективэй гэшүүд РСФСР-эй ба БМАССР-эй Верховно Соведүүдтэ һунгаха һунгалтануудай хүндэлэлдэ социалистическэ мүрысөөндэ оролсожо, бүри дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абааһан.

Мүнөө тэдэнэр һү тушаажа абадаг пунктнуудаа түргэн темптэйгээр заһабарилжа, һү тушаан абаха хоёр һарынгаа түсэбые февралиин 18-да үлүүлэн дүүргэхын түлөө колхознигуудай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулжа байна.

А. Бусурманов.

КОРЕЯДЭХИ СОБЫТИНУУД

Арадай армиин Главна командованиин мэдээсэл

ПХЕНЬЯН, январиин 29. (ТАСС). Фронтын бүхы участогууд дээрэ Арадай армиин частьнууд ба хитадай һайндуратан дайсанда сохилтонуудые хэжэ үргэлжэлһөөр гэжэ Корейскэ арадай-демократическа Арадай армиин Главна командовани январиин 29-дэ мэдээсэбэ.

Сувониин (Суйген) райондо нютагай удхашанартай байлдаанууд үргэлжэлһөөр. Каннын (Корио) районд о Арадай армиие частьнууд дайсанай 4 самолёт буудажа унагааһан ба 4 летчигуудые плендэ абаһан байна.

Корейскэ таряашад дайсанһаа үһөөгөө абаха ба эхэ ороноо хамгаалхаар эрид шиидэнхэй

ПХЕНЬЯН, январиин 26. (ТАСС). Урда Пхеньян провинциин Кансо уезд американска ба лисынмановска сэрэгүүдэй жэгшүүритэ муухай аашануудһаа шалтагаалан ехээр хохидолдо ороһон байна. 40 хоног шахуу эзэмдэгдэд байхадаа энэ уездын гансахан Синден волостьдо 2560 хүн алагдаа. Алагдаһан хүнүүдэй дунда патриодуудай бүлэнэрэй 270 гэшүүд-эхэнэрнүүд ба 490 үхибүүд бии. Эдэ муухай аашануудые нюдөөрөө хараһан зон хадаа дайсанһаа үһөөгөө абахые ехээр хүсэнэ.

Таряашан Ким Ик Ту гэдэгэй эхэнэр иигэжэ мэдүүлбэ: «Американецууд кореецүүдтэ зол жаргал асарха юм гэжэ хэлсэдэг байгаа, харин эдэ золигууд минии үбшэн нүхэрые алаа, минии хүбүүе алаа, тэрэнэй хүүрынь мүнөө хүрэтэр олдоодүй. Тэдэнэр табан жэлдэ суглуулһан бүхы эд зөөриием булян абаа, шатаагаа. Хүдөө ажахын продукци элбэгжүүлхын түлөө тэмсэл хадаа эхэ оронoй түлөө тэмсэл мүн гэжэ манай вождь Ким Ир Сенэй хэлэхые һанаха хэрэгтэй. Фронтдо ба тылдэ улам ехэ эдеэ хоол үгэхэб гэжэ үгэеэ үгэнэб».

Таряашан Хан Ин Бя хадаа таряашадые дайсадай муухайгаар зобоон тамалжа байһан тухай хэлэбэ: «Таряашад дайсанай жадада хадхагдажа үхөө, теэд тэдэнэр дайсадай урда һүгэдөөгүй. Үхэжэ байһан хүнүүд иигэжэ хашхаралдаа: «Корейскэ арадай-демократическа республика мандаха болтогой!», «Ким Ир Сен мандаха болтогой!», «Эхэ оронойнгоо түлөө тэмсэгты!». Манай ахадүүнэрэй эдэ уряанууд дайсадһаа үһөөгөө абахые бидэнһээ эринэ».

Хитадай арадай банк таряашадта туһална

ШАНХАЙ, январиин 27. (ТАСС). Хүдөө ажахые үргэдхэхын тула Хитадай арадай республикын правительство таряашадта урьһаар мүнгэ үгэнэ. Жэшээлхэдэ, 1950 ондо Цзянсу провинциин урда хубиин таряашад 7 миллиард гаран юань мүнгэ урьһаар абаһан байна.

Энэ жэлдэ арадай банкын Зүүн Хитадай филиал 300 миллиард юань хэмжээтэй мүнгые таряашадта урьһаар үгэхэ байна.

Римдэхи итальянска компартиин секциин байрада бандидуудай добтолго

РИМ, январиин 28. (ТАСС). Январиин 27-ной һүни Римэй «Фламинио» кварталда байдаг компартиин секциин байрада бандидууд добтолоо. Сонхо сүмэ сохижо, байра руу ороод, тэдэнэр юумэ һандаргаба. Бандидууд тус байрые шатааха гэжэ оролдоһон болобошье, коммунистнуудта баригдаха болоходоо, тэдэниие хүлеэжэ байһан автомобильда һуугаад зугадажа, бэеэ абараа. Һандаргалтын һүүлээр хэдэн саг үнгэрөөд байхада полици хүрэжэ ерэбэ.

Компартиин секциин байрада бандидуудай добтолго Римэй хүн зоной зэбүүрхэл үүсхээ.

Аденауэртэй Эйзенхауэрэй хэһэн хөөрэлдөөн тухай

БЕРЛИН, январиин 27. (ТАСС). «Дер морген» газетын дамжуулһанай ёһоор, Аденауэртэй Эйзенхауэрэй хөөрэлдэһэнэй тодорхой байдалые һайн мэдэхэ хүнүүд мэдээсэл хэбэ. Эдэ мэдээнүүдэй ёһоор, Баруун Германие ремилитаризацилгатай холбоотой хэдэн шиидхэбэри Бад-Хомбургда абтаһан байна. Тусгаарлабал, авиационно 29 база байгуулха, тэрэшэлэн 1940 ондо Гитлерэй байгуулһан аэродромуудые һэргээн бодхоохо шиидхэбэри абтаа. Энэ оной июлиин 1 хүрэтэр федеральна республикадахи баруун гүрэнүүдэй эзэмдэлгын сэрэгүүдые английска нэгэ дивизеэр ба американскэ 4 дивизеэр нэмэхэ гэжэ шиидхэгдэбэ. Саашаа, Баруун Германида баруун гүрэнүүдэй офицернүүдэй командалга доро 220 мянган хүнтэй «хүдэлмэришэнэй соединенинүүд» гэдэгые бүридүүлхэ байна.

Вьетнамска Арадай армиин илалтанууд

ПЕКИН, январиин 26. (ТА… Синьхуа агентствын мэдээсэ… ёһоор, Хойто Вьетнамай зүү… то ба центральна сектор… Вьетнамска Арадай армиин… туйлаһан амжалтанууд фр… зуудай гол хүсэнүүдые үгы… ябадалда хүргөө гэжэ «Вьет… голос» радиостанци соносхобо…

Эдэ илалтануудһаа бол… французска империалистнуудай… рэгүүд забхайран задагайраа… радиодамжуулга соо хэлэ… Эдэ илалтанууд хадаа дайс… бүримүһэн дары илаха яба… вьетнамска арадые зоригжуу…

Гоминдановецуудай түлөөл… Бүхэдэлхэйн Почтово Со… Гүйсэдхэхэ комиссиин сесс… намнагдаа

КАИР, январиин 26. (ТА… Бүхэдэлхэйн Почтово Союзай… сэдхэхэ комиссиин сесси янв… 25-да Каирта нээгдэбэ. Засед… эхилхэ үедэ, Хитадай арадай… публикын делегаци ерээ, энэ… ной түлөөлэгшэд тус коми… сессиин хүдэлмэридэ 1950… май һарада хабаадаһан байг…

Советскэ делегаци хадаа… дай арадай республикын деле… Бүхэдэлхэйн Почтово Союзай… сэдхэхэ комиссиин сесси дээр… тадай бүрин эрхэтэ гансаха… лөөлэгшэ гэжэ мэдэрхэ тухай… радхал оруулаа.

Энэ дурадхалыень Чехос… киин делегат дэмжэбэ. СШ… ба Аргентинын түлөөлэгшэд… руушааһан болобошье, нюуса… совани хэхэ тухай чехосло… делегациин дурадхал абтаа.

Гоминдановецуудые Хитад… лөөлэгшэд гэжэ мэдэрхэ… американска делегациин дур… олонхи голосоор буруушаа… ба Хитадай арадай респуб… делегациин бүрин эрхые мэ… гэһэн СССР-эй делегациин д… хал абтаһан байна.

Голосованиин дүнгүүдые… хоһоной һүүлээр, Хитадай а… республикын делегаци коми… хүдэлмэридэ хабаадахаар з… ниин зал руу орохо гэжэ ур… мүн заседаниие орхижо яба… жэ гоминдановецуудта дур… даба.

Бүхэдэлхэйн Почтово С… Гүйсэдхэхэ комиссиин хүдэл… хабаадахыень Хитадай арад… публикын үнэн бодото тү… шэдтэ һаад хэхэ гэһэн амери… делегациин һэдэлгэ буруу һ…

Французска правительст… фашистска хэмжээ… ябуулгануудые румын… ажалшад буруушаа…

БУХАРЕСТ, январиин… (ТАСС). Франциин территор… рэ профсоюзуудай Бүхэ… федерациин, эхэнэрнүүдэй у… рондын Демократическа ф… циин ба демократическа… шуулай Бүхэдэлхэйн феде… ажал-ябуулгые французска… тельство хорибо гэһэн мэд… румынска ажалшад зэбүүр… угтаа.

Румынска арадай респуб… ажалай Бүгэдэниитын кон… ци, Румыниин демократичес… нэрнүүдэй союз, ажалша зал… лай союз французска прав… вода телеграммануудые эл… Американска империалист… заабаряар французска прав… ствын хэжэ байгаа ябуулга… эсэргүү зэбүүрхэлэй пр… олон миллион гэшүүдэйнгээ… һөө тэдэнэр мэдүүлээ.

Гадаадын колонизаторнууд… эсэргүү Индонези… ажалшадай тэмс…

ГААЛГА, январиин 27. (… Гадаадын колонизаторнуудт… гүү Индонезиин ажалшадай… лэй шангадаһан тухай мэ… нүүлые голландска газетэн… лилно. Суматра аралай зүү… да хүдөө ажахын хүдэлмэр… бүгэдэниитын забастовко ян… 26-да соносхогдоо. Хүдөө а… хэдэн арбаад мянган хүд… шэд забастовкодо хабаадаб…

Семарангда (Ява арал) 60… үлүүтэй портово хүдэлмэря… элдэб предприятинуудай х… ришэд забастовко хэжэ ба… жэ «Индише курант» газет… сэнэ.

Спортивна хронико

Фигурна хальтиралгаар Российскэ Федерациин түрүү һуури эзэлхэ мүрысөөндэ хабаадалсахын тула Бурят-Монголой сборно команда һаяхан Иваново город мордобо.

Республикын эрхим фигуристнууд Екатерина Бакай, Николай Молтонов, Капелин, Дьяченко гэгшэд тус командада оролсоо.

* * *

Конькигаар фигурна хальтиралгаар спортсменүүд Катя Бакай ба Николай Молтонов гэгшэд фигурна хальтиралгаар Советскэ Союзай түрүү һуури эзэлхын тула болохо мүрысөөндэ хабаадалсахаар РСФСР-эй сборно командада оролсобо. Тус мүрысөөн хадаа 1951 оной март һарада үнгэргэгдэхэ байна.

Спортын мастернуудай хүтэлбэри доро тус сборно командын тренировочно сборнууд Иваново городто болохо байна.

УҺАЛАЛГЫН НОВАТОРНУУД ТУХАЙ НОМ

Манай Сибириин уранзохёолшо Алексей Кожевников «Амиды уһан» гэжэ һонин роман бэшээ. Энэ ном хадаа мүнөө үеын шухала асуудалнуудта — байгаалиие хубилгалгада, үргэлжэ ехэ газар дээрэһээ үндэр ургаса абахын түлөө тэмсэлдэ зорюулагдаһан байна. Сибирьтэ, Хакассидахи талануудта байгаалиие хубилгаха гэһэн арад зоной хүдэлөөе Алексей Кожевников өөрынгөө зохёол соо харуулна. «Амиды уһан» гэжэ романай хэблэгдэн гаралга хадаа шэнэ янзын уһалалгада орохо гэһэн Советскэ Правительствын тогтоолой гаралгатай тудаһан байна.

Хаанта засаг хадаа Доодо Волгын, Уралай үрэжэлтэй газарнууд хүдар элһэн губиин добтолгые болюулха аргагүй байгаа. Тиимһээ тиитэр, холын Хакасси бүри мартагданхай байһан юм. Хомхой хобдог помещигүүд, наймаашад ба бусад мүлжэгшэд нютагай ой модые отолжо, хуурай талануудай талмайе улам ехэ болгодог һэн. Агууехэ Октябрьска социалистическэ революциһаа урда тээ Хакассида иимэ ажабайдал жэлһээ жэлдэ, үеһөө үедэ үргэлжэлдэг байгаа. Эльһэн губи талын добтолготой ба ган гасууртай тэмсэл—бүхы арадай энэ хүдэлөөн имагтал советскэ засагай үедэ эхилээ. Байгаалиие хубилгаха ябадал ажалша хүн бүхэнэй хэрэг болоо.

«Амиды уһан» гэжэ романай геройнуудай нэгэн—Хакасска туршалгын станциин директор Дробин советскэ хүнэй патриотическа бодол тухай иигэжэ хэлэнэ:

—Бидэнэр, большевигүүд Куликово тала дээрэ болоһон шэнги дайе хуурай губида эсэргүүгээр хэхэ болоо гээшэбди.

Адуу мори үсхэбэрилхэ заводой директорээр һая томилогдоһон Степан Прокопьевич Лутонин энэ байлдаанда тон түрүүн ороно. Энэ завод 300 мянган гектарһаа үлүү сабшалангай, таряалангай, бэлшээриин газартай ба угаа олон адуун һүрэгтэй юм. Лутонин хадаа заводойнгоо байдалые шэнжэлжэ үзөөд ажахыгаа шэнэ ёһоор, хэнэйшье туршажа үзөөгүй аргаар хүгжөөхэ гэжэ шиидэбэ. Хуурай губитай тэмсэхэ тэмсэлдэ энэ заводой эмхитэй коллектив хэзээдэ илаха ёһотой гэһэн этигэлтэйгээр Лутонин хүдэлмэреэ эхилээ. Хакассиин газарые хуурай һалхинһаа хамгаалхын ба үндэр ургаса хураахын түлөө газар уһалалгые, модо тарилгые үргэн хэмжээтэйгээр эрхилхэ гэжэ Лутонин тон зүб тобшолол хэнэ.

Дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ хүдөө ажахые улам хүгжөөхэ тухай ВКП(б)-гэй ЦК-гэй гаргаһан тогтоол соо газар уһалха ба модо тариха тухай заабаринууд Лутониние бүри ехээр зоригжуулһан байна.

Лутониной шэнэ түсэбтэ дурагүйшүүлшье тус заводто бии байгаа. Ямаршье ажал унагаажа магадгүй хуушанай хойрог үзэл бодолтон Лутонинтой ушараа. Тиимэ хүнүүдэй тоодо анханда заводой директор байһан Застреха, мориной заводуудай трестын түлөөлэгшэ Рубцевич ба бусад оролсоно. Тэдэнэр таряанажалаа, газар уһалалгаяа орхихые дурадхадаг ба нютагай сөөрэмүүдые шэнжэлдэггүй, харин хуушанай янзаар хүдэлмэрилдэг ба ажаһуудаг байгаа. Заводто хүдэлмэрилхэеэ Лутонин хабар ерэһэн байна. Тэндэ моридуудай хоолгүй дээрэһээ эсэдэгые, хуурай хооһон газарта тариһан хүрэнгынь шоройтой хамта һалхинда хиидэшэдэгыень түрүүшын үдэр тэрэ хараһан байгаа. Дэмы тарая тарилгые болюулжа, уһалагдамал газарта тарая тарихын тулада бүхы хүсэеэ сөөрэмүүдые тогтоолгодо зорюулха гэһэн зоригтой шиидхэбэри тэрэ гаргаба.

Нуурмагуудые бариха тухай, энээнэй ашаг туһа ба энэ хүндэтэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсалга тухай агитационно-ойлгууламжын хүдэлмэри хонишод ба адуушадай дунда үргэнөөр ябуулагдажа эхилээ. Лутониной үүсхэлые главна зоотехник Орешков, парторг Аляскина, алдарта моришон Урсанах Кучендаев болон заводой бүхы залуушуул ехэ урматайгаар дэмжэһэн байна. Газар уһалалгын системэ барилгые дүүргэхын ба тарилгаяа болзорһоонь хожомдуулангүй үнгэргэхын тулада олон тоото барилгашад хэрэгтэй болоо. Энэ үедэнь Лутониндо комсомольско организациин секретарь Тохпан Кюзласов һайшаалтай дурадхал оруулһан байна. Тэрэ хадаа адуун һүрэгөө барилгын газарта дүтэлүүлээд, адуушадай нэгэ халаае барилгын ажалда туһалалсахыень дурадхаба. Мори үсхэбэрилгын заводуудай трестын түлөөлэгшэ Рубцевич барилга барихые хорёод, тарая тарилгаяа үргэлжэлүүлхэ гэжэ захирба.

Барилгын хүдэлмэриие болюулхагүйн тулада түргэнөөр тэрэнээ дүүргэхэ гэһэн ганса арга байба. Тиихын тулада адуун һүрэгөө барилгын газарта дүтэлүүлжэ, сабшалан дээрээ адуулхаһаа ондоо арга олдобогүй. Бэлшээриингээ түсэбые хубилгажа, адуугаа сабшаландаа табяад, барилгаа дүүргэн сасуу тэдэнээ холын бэлшээридэ абаашажа, сабшалангаа саг соонь уһалжа, һайн ногоо ургуулха гэжэ заводой хүтэлбэрилэгшэд ба эдэбхитэд шиидэбэд.

Тэдэнэй хүдэлмэридэ олон бэрхэшээлнүүд дайралдаба. Барилгада хүнүүд дутаба. Тарилгаяа саг зуура зогсоогоод, тракторнууд ба машинануудтаяа бүхы хүдэлмэришэд барилгада хүдэлмэрилбэ. Барилгын материалнуудые бэлэдхэлгэ, уһалалгын системын проект научнаар зохёолго тон бэрхэтэй байгаа. Лутонинецууд эдэ бэрхэшээлнүүдые хүнгэнөөр ба амжалтатайгаар дабажа, барилгаяа стахановска темпээр ябуулба.

Гэбэшье, Лутонин ба трестын түлөөлэгшэ Рубцевич хоёрой атаа мэеэн хадаа бүхы барилгын хэрэгүүдые һаатуулжа магадгүй гол бэрхэшээл байһан юм. Тэрэнь бүри хүндэржэ, Рубцевич Лутониные тушаалһаань сүлөөлэн, юрын газар малташан болгожо табиһан байгаа.

Коммунист Лутонин зоригоо хухараагүй, харин өөрынгөө хэһэн хэрэгэй зүб байһанда батаар этигэнэ. Партиин обком энэ хэрэгтэнь хамаадалсажа, бюрократ Рубцевичын аашые болюулаа. Лутонин дахин директорээр томилогдобо. Энэ үдэрынь Лутониной эдэбхеэр баригдаһан уһалалгын системэ сабшалангай ба таряалангай газарнуудта уһа үгэхөөр бэлэн болобо.

Хакасска новаторнуудай хэрэг иигэжэ илаһан байна. Лутонин шэнги новаторнууд тухай нүхэр Сталин иигэжэ хэлэһэн байгаа: «Нүхэдүүд, ойлгогты, бэрхэшээлнүүдһээ айдаггүй, бэрхэшээлһээ бэеэ нюудаггүй, харин бэрхэшээлнүүдэй урдаһаань, тэдэниие дабахаяа ба угы хэхэеэ ошодог кадрнууд — тон һайн кадрнууд гээшэ».

«Амиды уһан» гэжэ романай новаторнууд шэнги зонууд манай республикада олон. Жэшээ болгон хаража үзэхэдэ, алдарта луговод Герасимовай һурагша ба хэрэгыень үргэлжэлүүлэгшэ, манай солото луговод Андрей Иннокентьевич Батышев байна. Уһалалгын ба агротехническэ бусад хэмжээ-ябуулгануудые хэһэнэйнгээ ашаар Батышев өөрынгөө колхозой сабшаланһаа 1948 ондо үндэр ургаса хурааһан байна. 2 гектар газарһаа га бүриин 117 центнер, 3 гектар газарһаа гектар бүриин—109, 50 гектар газарһаа гектар бүриин 42 центнер үбһэ хураагаа.

Байгаалиие хубилгаха хэрэгые урагшань ябуулхын тулада Кожевниковэй «Амиды уһан» гэжэ романда харуулагдаһан түрүү новаторнуудһаа болон манай хүндэтэ луговод Батышев ба Социалистическэ Ажалай Геройнуудһаа жэшээ абан һураха хэрэгтэй.

«Амиды уһан» гэжэ романай геройнуудһаа жэшээ абан ажаллажа, манай республикын түрүү колхознигуудай шэнэ дүй дүршэлые олоной дунда үргэнөөр нэбтэрүүлхэ шухала.

Д. Хилтухин.

Харюусалгата ред… Б. А. ОЧИ…

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—23, заместителя редактора—7-85, отв. секретаря—3-23. Отделов: партийной жизни, культуры и быта—4-52, сельскохозяйственного и … мышленности—6-84, мест. информации и писем—6-84. Для междугородных переговоров—16.

Н—03521. Типография Управления полиграфической промышленности, издательств и книжной торговли при Совете Министров БМАССР. Тираж 1000…